

PIDE MAS QUE UN CATALAN

LIBERTAT es lo que demanan los catalans, y com es de dret natural y de justicia, la demanan ab insistencia. La gent que la detenta ó la reté sens dret, l' Estat centralisador, las classes, poblacions y provincias que viuhén d' ell, y las provincias sotmesas inactivas, los califican de pidolayres, y 's burlan y s' irritan de sas peticions, que 'ls molestan y amenassan. Las reclamacions de Catalunya son ja un proverbi per Espanya. ¿Que podem dirli á nostra caiguda, á nostra mortalment ferida patria, en favor de las contínuas y porfiadas peticions de nostra patria? Que si encara n' es capás, si encara conserva un poch de la formalitat castellana y del esprit independent dels castellans d' altres sigles, fassi unas curtas reflexions.

Castella se sostragué, en temps de sos comtes, del domini de Lleó, porque Lleó la tenia centralisada, *la asoberviaba*; no volem parlar dels moviments de Galicia y las Vascongadas contra la centralisació lleonesa, porque per l' Estat centralisador, aquestas regions sotmesas son ningú; sols hi ha Castella.

L' Estat central á Espanya tot ho ha pres, tot ho ha reduit á la seva dependencia, y á las provincias, antichs Estats mitj confederats algunas, no 'ls ha deixat llibertat

per obrar, per mourers, per respirar y viurer. Moltíssimas lleys fetas per l' Estat central, no pocas ab anuencia de fingits representants de las provincias, perjudican á aquestas en benefici de paissos estrangers, las arruinan, las lligan de mans y no 'ls permeten obrar, ni en las cosas mes sencillas, sens permís y sens intervenció del centro. Es cara aquesta intervenció, es onerós aquest permís; tardan á obtenirse y venen no en ausili de lo que convé á la provincia, sino retardantho, introduinhi modificacions perjudicials á voltas, posanthi destorbs qu' ho inutilisan. Pensem cualsevol ram: instrucció, sanitat, beneficencia, comers, industria, obras públicas, policia urbana, relations exteriors... per tot s' ha d' acudir al centro, allí s' ha de resoldrer tot despres de grossos é interminables expedients; las provincias per sí solas res poden fer. Y no parlem de la part política, ni de la part financera, porque segons l' opinió unitaria que domina en Europa, tot lo polítich y gubernatíu se dona al Estat central ó únich, y las contribucions volen anar creixent al compás que baixa l' crédito públich y s' empobreix la generalitat de la nació. Aquest axioma de l' uniformitat es lletra viva y esprit abrasador en nostra patria, la decaiguda Espanya.

D' aqui lo malestar, d' aquí las porfiadas y numerosas reclamacions de nostra matria l' activa Catalunya. En totas sas empresas se troba ab lo mur aixecat al entorn de las provincias per l' Estat, per tot ha de demanarli permis é intervenció: son moltes las empresas; moltes han de ser las demandas. Y diu la moderna formalitat cortesana: *pide mas que un catalan*. Caudals inmensos surten de Catalunya baix forma de contribucions; l' Estat s' encarregá de cobrarlas tan crescudas com li semblés, ab lo ben entés de protegir á las provincias ab obras públicas, favorint lo comers, l' industria, l' agricultura, l' instrucció, tot en fí, y protegint al conjunt d' ellas contra 'ls perjudicis que fes l' estranger. Mes aquest ben entés es lletra morta, tan morta com las cabelleras postissas de Felip V y la seva gent.

Fa l' Estat un tractat ab l' estranger y Catalunya creu

que la perjudica. Si ella no pot tractar ab las potencias ¿á qui te d' acudir, á qui reclamará, sino al únich que te poder per ferho? Peticions y reclamacions al Estat; no hi ha altre camí. Y la moderna gravetat cortesana repeteix entre burlona y enfadada: *pide mas que un catalan*.

Creixen las contribucions y 'ls pobles no poden pagarlas; hi ha epidemias y 'l govern trenca las lleys de Sanitat; se necessitan tal y cual obras públicas de las que l'Estat te obligació de construir, com que cobra 'ls caudals destinats á ferlas, tals carreteras, tals camins de ferro per subvenció, tals edificis, universitats, palaus de justicia, y ni las comensa ó las interrompt; l' agricultura agonisa; presenta l'Estat tals lleys, qu' á la provincia li semblan perjudicials per lo comers, l' industria ó lo conréu de la terra ¿que s' ha de fer? Res poden legalment las provincias sens l'intervenció del Estat en assumptos de tanta importancia; sols en assumptos relativament petits. L'Estat es l' únich que te lo dret legal de legislar, de disposar; als ulls de las lleys y fins de la opinió pública esgarriada per ell, es l' únich tot poderós y tot savi. Per altra part te recaudats molt per endevant los grans caudals que val fer tot lo que convé, y no 'n quedan ja á la provincia per realisarho donant per perdut lo que l' hi ha entregat á n' ell. ¿Queda altre recurs qu' acudir ab reclamacions al Estat? A Madrid comissions, memorias, memorials, recursos y apel·lacions. A correr d' un ministeri al altre perque 'ls dongue als catalans lo que 'ls pertany, l' únich que pot donarho, puig de tot s' ha apoderat. Y la moderna discreció cortesana repeteix entre enujada y riallera: *pide mas que un catalan*.

Com lo catalá te 'l caracter mes actiu y mes independent que molts altres dels sotmesos, coneix millor sas necessitats y sos drets, tropessa mes sovint ab l'Estat que per tot s' ha anat ficant y tot ho te en son poder; per aixó demana mes que 'ls altres infelissos provincians. No es que 'l valenciá, l' aragonés, l' asturiá, 'l navarro, 'l vascongat, l' estremenyó, 'l gallego, 'l lleonés, lo balear, lo canari, lo murciá, l' andalús, lo castellá vell y fins lo nou,

exceptuat Madrid, no tingan dret y motius per demanar y reclamar al Estat tant y mes que 'l catalá, per fer canviar lo proverbi dels madrilenys en: *pidè mas que un provinciano*. ¡ Si estan tant centralisats com nosaltres! Mes com algunas provincias beneficinan ab la centralisació, com los caudals de las que pagan mes serveixen per donarlos alguna cosa que ab sos propis medis no tindrian, com algunas d' ellas sens la centralisació *serian un aduar de beduinos*, segons deya En Moret y Prendergast l' any 1869, argumentant contra 'l federalisme; com las altras provincias no tenen l' augment de població, ni l' activitat industrial y comercial de las nostras, ni tanta conciencia de son dret, s' estan mes quietas, ab los brassos mes caiguts, ab la llengua clavada al paladar, demanan poch, no molestan á la ciutat felís.

Lo proverbi de la moderna discreció cortesana es, donchs, exclusivament per Catalunya. Cau, com la sanch del Crist sobre 'ls juheus, sobre 'ls catalans d' avuy y sos descendents fins á l' última generació. En hora bona. Aquell motiu de «picaportas ó espellifats» (*gueux*) que la dominació espanyola doná en lo sigle xvi als independents de Bèlgica y Holanda, quant s' alsaren contra 'l despotisme de Felip II, s' ha convertit en un títol honrós y de gloria. Aquells varonils characters prengueren com un calificatiu que 'ls honraba lo renom que 'ls hi doná 'l despit de sos opressors. Fassin com ells los catalans. Lo títol de «pidolaires» que 'ls regala á Madrid la gent del Estat, porque demanan lo que 'ls toca, prénguinlo com un títol honrós, com una senyal de que tenen conciencia de son dret, puig reclaman ab porfía lo que 'ls correspon, y activitat, puig volen que 'ls deslligui qui 'ls te enmanillats.

Ab perdó ó sens perdó de la gent del Estat y de las provincias y poblacions centralistas, los catalans tenen de demanar, reclamar, «pidolar» molt, continuament. ¿Que compon lo que demanan los diputats, los regidors, los comerciants, los fabricants, los agricultors, los amos de barco de Catalunya? Cuatre cosas de la vida material: molt mes tenen dret de reclamar los catalans. Si l' Estat

no sap ó no vol armonisar los intereses d' unas provincias ab los de las otras, si sacrifica 'ls de las primeras als de las segonas y á voltas los de totas ó d' algunas als del estranger, si ell es l' únich que te 'l poder legal y 'l poder financer per ferho tot, y al mateix temps ni ell ni l' Espanya centralista volen que las provincias autonómicas se separen del cos administratiu que tota Espanya forma, no queda mes camí qu' acudir ab peticions al Estat, no hi ha mes camí legal que «pidolar» y escriurer en la bandera lo títol de «pidolayres», com los independents dels Païssos Baixos escrigueren en la sua lo de «picaportas.» Sian los catalans los *gueux* d' aquesta opressió administrativa.

Dels medis avuy dia il-legals de sortir d' ella, no 'n parlém. Fa cinch anys las provincias autonómicas los tenian legalment á la má, las centralistas y lo centro casi s' hi resignaban. Tinguérem l' honor de parlar extensament d' aqueixa cuestió en aquesta mateixa Revista. Llavors l' ignorancia y l' atabalament de la major part dels anticentralistas, deixaren perdre l' ocasió. Avuy es tart y es inútil parlar dels medis que no sian legals avuy mateix.

Demanen los catalans á sa patria que 'ls perdone lo «pidolar» en favor de sa patria y «pidolen» sens parar y «pidolen» cosas de la major importancia, no sures y cotons únicament. Sostinga sempre Catalunya en front d' Espanya son dret de reclamar, ja que l' Estat espanyol, es dir, la mateixa Espanya ó l' Espanya centralista, si voleu, es l' unich que te poder legal y poder financer, y lo prengué y 'l te ab lo ben entés de ser just y bon gobernante per totas las provincias.

¡Quina comoditat tancar á las provincias, per exemple, tots los camins menos lo de reclamar y cuant las majors necessitats de la vida obligan á una d' ellas á seguir lo burlarse de las reclamacions y enujarse perque reclama! Si 'ls mártirs de Villalar ressucitessen, dirian qu' aixis obraban los flamenchs de Carlos I contra 'ls Comuns de Castella, y flamenchs anomenarian al Estat centralista y á la seva gent.

J. NARCIS ROCA.

LO CARNESTOLTES

À BARCELONA EN LO SEGLE XVII

ROMANSOS POPULARS CATALANS

Al entussiasta conreador de la literatura popular siciliana Dr. Salvador Salomone-Marino, en rahó de sas bodas ab la Senyoreta María Abate.

MICH caríssim: acabava de llegir vostra excellent colecció d' *Storie popolari in poesia siciliana riprodotte sulle stampe de secoli xvi, xvii e xviii con note e raffronti* (Bologna 1875-77), de la qual á son temps men fereu estimable obsequi, quan m' arrivá la fausta noticia de las nupcias qu' anavau á cloure, mitjansant la gracia de Deu, en 29 del ara ja passat mes d' abril, ab la Senyoreta Na María Abate. Açó feume concebir l' idea de que la millor manera de festejar vostre casament sería, oferintvos una mostra de lo que son las narracions populars catalanas, ab la publicació de tres de las més raras y curiosas del segle xvii, que compren la preciosa colecció de romansos de la época, existent en la biblioteca d' un ilustrat amich meu. (1) Totas tres se refereixen á las festas del *Carnestoltes* ó *Carnaval* barceloní en las primerías de dit segle

(1616-25) y, com molt acertadament dieu en la predita obra, *tals composicions son una representació de las costums y usos dels nostres pares, aixís com un testimoni fidel y minucios de las cosas y dels aconteixements que la historia civil y las mateixas crónicas no registran ó sols apuntan lleugerament*. Per esta rahó me he determinat á donarlas ara á llum, en quan pogan ser útils á la historia general de las costums y á la local de ma ciutat nativa: Barcelona.

Sabut es ja, per lo repetit, qu' en ella, com á reminiscencias de las bacanals y saturnals de Grecia y Roma, durava encara, en la segona meytat del segle iv de nostra era (360-90) una especie de *libertas decembri* dels esclaus romans puix tenia lloch la festa nomenada *Hennula Cervula*, en que las gents se disfressavan de feras y exian per los carrers, cometent tota mena d' excessos. Y tals foren aquestos que lo bisbe d' esta Seu, San Paciá, segons conta son panegirista San Geroni en lo llibre de *Viris illustribus*, escrigué un tractat ab lo títol de *Cervus* pera reprobar la celebració d' aquellas costums paganas. Empero, desde tan remota época fins á las derreras centurias de l' etat mitjana, es á saber, á Barcelona en 1302 y á Perpinyá en 1303, no he pogut trobar menció alguna del nom vulgar *Carnestoltes* (2): *carns llevadas ó prohibidas*, çó es, *privació de carns*, referintse al temps de la quaresma que s' inaugura quan fineixen los dias de disbauxa. Creyém, n' obstant, que no deixaren d' existir baix la tutela de la Iglesia, sabia reformadora del mon antich per medi del esperit novell de la civilisació cristiana, algunas festas expansivas pera lo poble regenerat, com la dels Inocents, molt generalisada en las diócessis y monastirs de Catalunya y de la qual avuy encara se 'n conservan alguns preciosos recorts.

En lo mateix segle xiv, si, que, buscant algun dato entre las interessants coleccions diplomáticas d' est archiu municipal, he trobat noticia: de las cavalcadas (1333) que per est temps solian fer los estudiants de la ciutat, ahir

com avuy, sempre bulliciosos quan se tracta d'animar alguna broma (3); del espléndit convit que 'ls Consellers y lo Consell, donavan al Rey ó á son llochtinent en lo dia de Cincogesma (1342 y també 1451, 55 y 56) (4); y molt especialment, ja en lo xve segle, de la lluyta de taronges, dit *lo joch de les taronjades*, causa de repetidas prohibicions (5).

Cent anys més tart (1525 y 31) los predits Consellers foren los continuadors de las cavalcadas dels estudiants, reconeixent, sens dupte, en ellas una honesta y lluida diversió (6); y en lo segle següent, com veureu, car amich, de la segona de las narracions baix transcritas en que 's descriu la simulada vinguda de la reyna del Catay (Xina) (7), revestiren ja estas funcions, tal grandesa y solemnitat qu' á no ser l' ausencia d' una rigurosa propietat característica en l' execució, per rahó del enderriment dels estudis històrichs y geogràfichs, podrian be compararse ab las *cabalgatas* de nostres dias.

Lo poeta dramátich castellá D. Agustí Moreto (1639-54) en son celebrat drama *El desden con el desden* (8) feu ja honrosa menció de las festas carnavalescas barceloninas, empero, una reproducció fidel de las rimas populars á que dalt me he referit, crech vos parlarán més eloqüentment que totas mas pobres apuntacions. Prechvos, donchs, llegiu aquellas qu' aixís diuhen:

«RELACIÓ BREV, VERDADE | RA, Y MOLT GVSTOSA DE LES FAMOSES | festes, balls, saraus, mascares, capuchades, farces y entremesos y altres | coses de folga y entreteniment que se acostumen fer en la noble | Ciutat de Barcelona en lo temps de Carnestoltes, juntament | ab una descripsió del carrer de la Palla, y de la varie | tat de viandes y menjar delicats.

Composta ab rima de Jaume Roig (9) per Miquel Ribes natural de Granollers.

Per mes renom
sabra totom
que en lo any present
ara corrent

a dret perfil
sis cents y mil
y deus y sis
tot per avís

cosa de gust
 apar molt just
 comptar ab rimes
 per caps y cimes
 les festes grans
 ara y abans
 ja molt vsades (10)
 les caputxades
 tan excelents
 que assí les gents
 per carnestoltes
 a regnes soltes
 molts dies fan
 segons quen han
 si nom engany
 fet aquest any
 tambe com may
 totom diu ay
 Iesus, tal cosa,
 no basta prosa,
 ni vers per dir.
 Sols referir
 vull jo de pas,
 lo fet y cas
 com ha passat
 dins la ciutat
 de Barcelona,
 cap y corona
 de les demes,
 hont com vingues
 viu ja en entrant
 estant mirant
 mil maravelles
 moltes graelles
 per los cantons,
 foschs, carrerons
 de la Ciutat
 noble poblat,
 perque de nit
 ab mes delit
 totom ballas
 com ja arribas
 despres al born, (11)
 viu tot lo entorn
 rodat de aucells,
 xichs, grans, y bells,
 vius, morts, plumats
 alli penjats,
 y arreglats tots
 molts, indiots,
 perdius, capons,
 oques, todons,
 (fora sardines)
 conills, gallines,
 volateria,
 tot ne cobria
 prou vitualla.
 La gent que balla
 á vela y rem
 molt en extrem
 com es costum,
 ab gran tum, tum
 de tamborins,
 vells y fedrins,

y menestrals,
 en dies tals
 totom fa festa
 la gran tempesta
 de taronjades
 grans preses dades,
 tothom si hy fa,
 qui vist non ha,
 may no creuria
 tal bisarria
 de mascarés (12), balls
 diferents talls
 y composturas,
 tantes figures
 de drap de ras,
 que á cada pas
 passant trobau
 tant de sarau
 en casa y sala,
 tot va de gala
 folga y desuari,
 fan lo canari,
 y la pabana,
 la baxa plana,
 y la xacona, (13)
 tothom se antona,
 que nos veu may
 fan lo ay, ay, ay,
 y escarreman,
 a flotes van
 com a Francesos,
 fent entremesos
 y llampadures
 ab vestidures
 grogues y blaues
 sent coses braues,
 no es cosa freda?
 vestits de seda
 vns com a vells,
 casi tots ells
 ab barbes falses,
 botines, calces,
 y ben tirades:
 queres llescades
 a la antigalla
 passa la ralla
 tants vriuells
 ab cascauells,
 altres ab toques
 blanques com hoques
 viudes parexen
 lo ball seguexen,
 tent moltes farces,
 saltant com garces
 y esquirois,
 donant torns, bols
 mil cabrioles,
 grans reminyoles
 de peus y cames,
 viu moltes dames,
 gent de molt ser
 en lo carrer
 tant frequent
 y anomenat

ample per nom (14)
 ahont totom
 acut de fet
 tot lo floret
 de Barcelona
 gran badalona
 en dies tals
 per catafals
 bancs y cadires
 no te admires
 tots assentats
 per los terrats
 gent a montons
 per los balcon
 y per finestres
 ahont molt destres
 son en mirar
 de pas tirar
 moltes taronjes
 testes y flonxes
 los Cavallers,
 que en los carrers
 abax passant
 fan del galant
 tots a cauall
 fent se fer call
 y gran carrera
 portant darrera
 patges criats
 molt ben posats
 tots de llorea
 gent de pelea
 tots y de xapa
 spasa y capa
 y gran adres
 vestits de arnes
 van tot instant
 llances trencant
 corrent la mona
 bola rodona
 y asta ferm
 posats ab helm
 a tall de guerra
 tot va per terra,
 y a la folla
 tot se degolla
 noy basta res
 mandaet reues
 la gent se acota
 tot es riota
 per catafals
 sonen tabals
 que gusta quil
 pot alli oir
 com podran dir
 molts dels que dancen
 sens que nos cancen
 ab gentil ayre
 saltant en lo ayre
 com bolatins
 los matutzfns
 fan, y altres balls
 portant plomalls
 gorres de grana

fent la sardana
 y lo ball pla
 tots ma per ma
 altres ab bandes
 fines de flandes,
 y molt bisarres
 sonant guitarres
 per mes donaire
 ix lo parayre
 lo sabater
 fadri solter
 y jove sastre,
 que tots per rastre
 lo ball seguexen
 la feyna dexe
 didal y agulla
 trevall qui vulla
 que nols sap bo
 oint tal so
 de cornemuses
 hixen les muses
 nimphes donzell
 joues y velles,
 mares y filles
 ab gargantilles
 y collarets
 sos brasalets
 ojals cadenes
 de or, y frenes
 molt ben posades
 enmascarades
 per carrers places
 ab toques glaces
 rinxos, polseres
 tantes maneres
 noues vsances
 de balls y dances
 y flocadura
 tanta pintura
 que es gran musa
 pero axi se vsa
 al temps corrent
 mes or, que argent
 jugan a polla
 pilota, argolla
 y a passa deu.
 Si me ajud Deu
 quem admir
 venint del Pi
 quant yo vaig ser
 en lo carrer
 dit de la Palla (15)
 de vitualla
 ple, y de menjuça
 que a ningun amuça
 tantes parades
 de mantegades
 y de pastisos
 freschs estantisos
 y gobolets
 mil menjarets
 noy ha quin crega
 de llet mantega
 ous y formatge

tant de potatge
y farciment
sofregiment
capirotada
carn ben trinchada
de molto y peus
arros, fideus
cuyts de casola
tot se assola
y res noy basta
qui no té, gasta
beuent, menjant
xacotejant
fornint la panxa
com una manxa
que bufa al orga
tot va de gorga
y de xecota
la gent se escota
fent los banquetes
plats y platets
entrants, llevants
perdius faysants
principi y posta
lo que a molts costa
cares dinades
en tals jornades
vinga procas
que es molt al cas
y menjar blanc
ques carn y sanc
y dols, com bresques
a talls y llesques
Tot va vessat
carabassat
y marsapans

obra, per mans
feta de monges
menjen taronges
dites de Xativa
segons es practica
vs y costum.
Tot es frescum
salsa, auaries
tots los tres dies
vinga rebost
y cost que cost
bollit, rostit
molto, cabrit
no falta ploma
carn que no embroma
ni de india galls
ab oli y alls
porcells, gallines
dexant sardines
tot altre peix
que afluqueix
per la quaresma
temps que en son esma
torna la gent
deuotament
anant a pendre
en lo cap cendre,
totom de bo
a oyr sermo
y a confessar
venint pensar
que ve la mort
pas estret, fort
quant menys pensam
y aquí param.

Laus Deo.

Con licencia del Ordinario en Barcelona en la Empronta de Estevan | Liberos Año 1616.

Carta escrita. Per en Nicolau Gaciot, natural de la Nobla Vila de Tor en la Sotuegaria de Pallas, y Vegaria de Lleyda habitant en Barcelo | na, a na Ioana sa Servidora habitant en dita Vila. Donantli rahó de la gran | entrada de la Reyna del Catay á esta ciutat de Barcelona.

Ab Licencia del Ordinari en Barcelona. En la Estampa de Gabriel Graells. 1619.

Quant me parti,
him despedi,
de tu luana
de bona gana

te prometí,
hoc, y juri
quet escriuria
y contaria

la celebrada
 y rica entrada
 que anaue a veure.
 Be podes creure
 lo quet dire,
 y escriure
 ab esta mia:
 puix que mentida
 noy tocara,
 ans tot sera
 sense mascara
 veritat clara,
 Retorical
 ni Llogical
 Philosophia
 la llengua mia
 no vsara:
 sols parlara
 son natural
 y axi yqual
 o entendras,
 y contarás
 als meus parents
 als teus no gens
 que no sabessen
 o entenguessen
 que jot esrich.
 Mes com a amich
 Ioana quet so,
 y servido
 lo temps que saps
 y los teus naps
 me saben bons
 y altres rahons
 que assi no dich.
 Ara te esrich
 fente a saber
 de cap primer
 totes las cosas
 mes sumptuosas
 que assi han fet
 ab aquest fret
 y temps de voltes
 den Carnastoltes
 que cert sen fan
 tals y tant grans
 de voltes dich.
 Primer passich
 comensan clar
 tantost la ma
 ya lay acostan
 si ellas escoltan
 axo esta fet
 fan lo consert
 per lo Sarau
 sino sit plau
 si es gent baxa
 pera la Plassa
 hont de nit ballen,
 ninguns treballen
 dels manestrals
 fanse yquals
 als Cavallers
 que los demes

veuras que van
 ab plumall gran
 alt al sombrero
 ques vn aguero
 de duas plomas
 que causan bromas
 a mes de sis,
 de asso te ayis
 tant sols de pas,
 perque lo cas
 quet vull contar
 y declarar
 es la gran festa
 gallarda honesta
 quels Cauallers
 ab prou diners
 que an gastats
 al punt pagats
 als menestrals,
 y officials
 que feynes feyen,
 y totes deyen
 que servirien,
 y exirien
 per la diada
 tant aguardada
 en que la Reyna
 que alla governa
 lo gran Catay
 lo Cayre, o Cay
 dins Barcelona
 Ciutat tant bona
 ella entraria
 ab bisarria
 acompanyada
 ab caualcada
 de sos vassalls
 fels, y lleals,
 y estrangers
 molts Cauallers
 de nacions,
 y condicions
 molt apartadas,
 y separadas
 de nostra Espanya
 de terra estranya
 la acompanyavan
 y la guiavan
 a esta Ciutat.
 Puix com passat
 fou tot asso
 te atensio
 queu dich axi.
 Dijous mati
 vas arribar
 sens may parar
 dins Barcelona
 trobi vna dona
 hont jo posi
 him aduertí
 que aquell dia
 assi entraria
 vn gran Señor
 Posentador

de aquella bella
Reyna donzella
del gran Catay
flu ún gran ay
dient burlau?
y queus pensau?
a be que blanca
porto la capa
no se llegir?
cregau que si
que al nostro lloch
a be que poch
jo so Notari,
Apotecari
tambe Barbe,
y quant conue
canto al cor,
y lo Cantor
molt excelent.
Respon rient
nom enfadas
nim anujas
de allo quem deye
him dix se feyen
sense burlarse
ni amohinarse
de assi a tres dias
mes bisarrias
per esta entrada
tant celebrada.
Tot me pari
com jo senti
la dona llana
ab la gran gana
que mo contaue
y desitjaua
conegui jo
ab sa raho
que anas a veure
Be podes creure
quem vas folgar
com vas mirar
Lo gran Señor
Posentador
com passejaua,
y aposentaua
per la Ciutat
tal desbarat
per mi may vist
llansi un crit,
y mix rient
diguí á la gent
quey es axó?
dix vn Señor
test com un raue
ab lo coll graue
callau vn poch.
Diguí tantost
a hu mes arrera
quina manera
de tracte es est
com nom dieu prest
que significa
tant magnífica

gran caualcada
atauiada
de tantas robas
totes costosas
al punt respon
(perque era Prom
de aquells quen tot
volén dar vot)
com sou grosser
aquest primer
es lo Señor
Posentador
y lo tras de ell
aquell vermell
que va com Turch
es vn gran Duch
Embaxador
laltro Señor
del seu costat
es vn lletrat
que sab sa llengua
perquel entenga
lo qui ab ell parla,
laltro que garla
com sach de nous
ab alls y ous
atauiat
y adressat
digaume qui es
Nom respon res
jom anugi
y auant passi
per demanar
y ymformar
allo que era
y a la darrera
quant Deu volgue
trobi a mon ple
quim informa,
him declara
sens mes cercar
ni demanar
mon pensament
dix son intent,
que tot allo
que veyá jo
sens mes distancia
era en sustancia
lo gran Señor
Posentador
de vna Reyna
que dreta ferma
de aqui a tres dias
assi volia
ella entrar,
y per sercar
ahont passaria
aquest venia
ara devant,
y axi per tant
com los veyeu
venen arreu
tots de cami
van per assi

tots arrengrats,
 ben compassats
 sercant las casas
 posanthi barras
 com a senyals
 que aquellas tals
 questan pintadas
 son per posadas
 dels forasters
 bells Cauallers
 que du la Reyna.
 Ab veu molt ferma
 me despedi.
 Io men ani
 dret a dinar,
 que de menjar
 gana tenia
 per quel mix dia
 era passat.
 Som aguardat
 assi tres dias
 ab bisarrias
 que vaix mirar
 lo disfrassar
 per los carrers
 mascras, y mes
 arat vull dir,
 y advertir
 que lo Diumenge
 que carn hom menge
 ere dictat
 y assenyalat
 pera la festa
 fonch molt infesta
 vna Galera
 y ab sa bandera
 lo Moniuych
 home inich,
 quell se pensa,
 y assenyala
 quens aportaua
 ab furia braua
 ab molt compas
 a Don Tomas
 fill ters, ó quart
 homo esforçat
 Princep valent
 fill del Potent
 Duch Saboya
 y gran Germa
 del Philibert
 que ab gran concert
 regex la Mar,
 vans enganyar
 puix fonch un Bisbe
 o Arcabisbe
 que assi passaua,
 y a Denia anaua
 no se perque
 As de saber
 que lo dilluns
 ja senti fums
 que apres dinar
 sens mes tardar

la festas feya
 la gent deya
 que era sens falta,
 jam fiu ser falsa
 de bon mati
 al Born ani
 prop de las deu,
 valem Deu,
 digui al punt
 tot asso junt
 que assi veix
 y regonesch
 gent y haura,
 y se omplira
 ara matex
 me digue prest
 hu del costat,
 si no sou fat
 al lloch mes alt
 del Catafal
 preneuvos lloch
 que apoch apoch
 vindra la gent
 jo trech argent
 y un bell rajal
 per pujar alt
 me feu pagar
 vaixme assentar
 molt a mon pler
 per ser primer
 al cap de un poch
 senti avalot
 per las cadiras,
 y not admires
 del quet vull dir
 sense mentir
 a tretse y nou
 y a deu y un sou
 cert les llogaven
 quem admirave
 veura la gent,
 que son argent
 alli gastaue
 y que pagave
 sens mes tardar.
 yo sens parlar
 alli me estava,
 y aguardava
 lo que seria
 Tantost sentia
 sis postillons
 tots ginetons
 ab sas cornetes
 corrent postetes
 varen entrar
 tras dells anar
 viu un señor
 correu major
 me aparegue
 tras dells vingue
 al cap de un poch
 pera fer lloch
 tres com uns llamps,
 mestres de Camps

deyan que eren
la gent tragueren
ab molta traça
prest de la plasa
Quant tot fou net
ab gran concert
comensa entrar
la singular,
y rica entrada
ya celebrada
tant tems abans
tans machos grans
encubertats,
y abrigats
ab rabostes
de cavalles
desta ciutat
tot admirat
vatx jo restar
ventne passar
mes de quoranta
y sert cinquanta
foren o mes
tras ells despres
ab un matxas
un homenás
viu assentat
y recolsat
ab sa cadira
a tots admira
veurel anar
vax demanar,
qui era aquell,
respon un vell
a mon parer
que traginer
es lo major:
cert la fredor
comforme va
dich nols pendra.
As de adverti
Joanna, assi
que tots los matxos
ab sos penatxos
sus, aportaven
per los qui anaven
provisions,
hoc, y bastons
pera trencar
y tornejar
com jat dire.
Après vingue
quant fou passat
aquest amflat
vuyt com a Turchs,
ab sos escuts,
al bras posats
embolicats
ab tafeta,
y a l'altra ma
una llanseta
ab bandereta
alt en lo cap
flexes ni arch

ninguns portaven
sino que anaven
tots a cavall
y born avall
varen entrar
tots sens trotar
los vuyt cavalls,
y molt iguals
fent caragol
rodant lo born
que fonch molt plaer
Après vingue
dos Capitans,
o guardians
dits de las guardas
que ab alabardas
devant anaven,
y aportaven
rica llureya
seda vermeya
blanca tambe
fonch la que isque,
que era Espanyola
ab calça de obra
l'altra Tudesca
y com a llesca
de pans florits
los seus vestits.
Tras estos dos
que Embaxadors
que viu passar,
Primer anar
viu lo Frances
que vuyt, o, mes
patjes menave,
après anave,
ab un cultell
Venecia,
y va amenar
tants de minyons
Pantaleons
ques remenaven,
y ballugaven
ab sas daguetes
movent breguetes
quem daren gust
tras dell tot must
com un muçol
vestit de dol
va lo senyor
Embaxador
del Portugues
un home que es
molt apuntat
perque al costat
de quant en quant
li van donant
los seus llurs patges
pinta, y mirall,
y lo respall
que li aportaven
tras dells passaren
los Indians
tots Diamans

y los cabells
 pels musclos dells
 los ceyen tots.
 Axi com corps
 ab molt concert
 viu dos Negrets
 portant deuant
 saltant, ballant,
 ab tabalets
 molts minyonets
 negres com ells
 ab cascavells
 que dauen plaer
 Tras dells darrers
 com uns arsenis
 viu los Armenis
 tant abrigats
 y mal posats
 quem feren por.
 Tingui temor
 quant viu passar
 a la sens par
 hermosa Reyna
 tant dreta y ferma
 com un basto
 una actio
 may li viu fer
 sempre ab son ser
 la viu estar.
 Vaix jo notar
 que Magestat
 y auctoritat
 y haurá en lo Cel
 si asso sols vel
 de allo parex
 o quem engreix
 de pensarhi
 perque alli
 ha de durar,
 y asso passar
 hara ho veure
 Y axit dire
 que a sos costats
 dos ben posats
 rics Cavallers
 lo hu diu que es
 son Secretari
 laltro Priscari
 sempre anaven,
 y la miraven
 si res volia.
 Apres venia
 prop la llitera
 la gran cambra
 vella rugada
 ben cavalcada
 sobre la mula
 apres ab rua
 van los Masers
 tras ells després
 lo gran Señor
 Emperador
 ques pare seu,
 apres arreu

quatre vermells
 homens ya vells
 de auctoritat.
 Fonch demanat
 aquells qui eren,
 him respongueren
 quels quatre vells
 son del Consell,
 ques diu de estat
 resti parat
 vent una cosa
 tant sumptuosa
 Aram recorde
 puix port bon orde
 quem olvidaren
 que abans passaren
 los cassadors
 portant molt gos
 pera cassar,
 y agafar
 bestias feras,
 y asso de veras
 ho dich Joana.
 Ara de gana
 torno a mon lloch,
 al cap de un poch
 molt ensañat
 cert mal carat
 color de serge
 passa lo Mètge
 tambe a cavall
 y lo orinal
 alli aportaven
 yl amostraven
 los Praticants,
 tras dells Galants
 viu Cavallers,
 tots molt lleugers
 llansas portant,
 acompanyant
 tots a sas Damas
 ricas galans,
 molt ben vestidas,
 ricas, guarnidas,
 moltas ab saya
 passa de raya
 los rics vestits
 tots tant polits
 que duyen totas
 per esser mossas,
 y de servici.
 Era un judici
 tanta bravesa,
 y gentileza
 que viu alli.
 Prest van venir
 fent gran remors
 molts atambors
 apres bissarros,
 venen tres carros
 tots plens de armats
 sols al un cap
 un Cavaller
 de bon parer

sense armar
per saludar
en nom de tots
y llançant mots
ab albarans
pel born volants
no se ques deyen
molts los llegian
quen entenian.
Assí acabar
va de passar
la rica entrada
que te contada,
las festas grans
que aquells Galans
alli li feren,

cert tales eren,
que han menester
un bon parer
pera contarlas,
y declararlas
que jo no puch
per esser curt
de enteniment
para be ament
lo que te dit
y not oblit
ques veritat
y per ser tart
not escrich mes
puix lo demes
deix per la vista.

FINIS

NOU TESTAMENT, | Y ÚLTIMA VOLUNTAT, | DEL HONORABLE SENYOR
CARNES | toltes; en lo qual van molt per extens posades, y orde-
na | des las deixes que va fent de sos bens, a cada hu de sos | Con-
freres: y en particular en aquells a qui ell te | mes obligacions. Fet
y ordenat ara novament, | en lo present any de mil sis cents y
sinc, | al to de mes hay. (17) | Dirigit, als honorables Proms, y Cla-
vari, de ell mes ben volguts.

Ab l.licencia del Ordinari. En Barcelona en casa de | Sebastiá y
Jaume Mathevat, Any 1625.

Puix no sem escusa
morir prestament,
ordenar vull mes cosas
y fer testament: (18)
perque ningu resta
de mi mal content
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, lo seu testament.

Puix noy ha remey
contra de mon mal,
vull fer testament
de tot mon cabal:
mentras tinc hazienda
y enteniment,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay.
lo seu testament, lo seu testament.

Tot primerament
ans de començar
á tots vos aviso
que lo molt menjar
fa viure mal sa,
y perdre la gent,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Ans que no propoce
lo meu testament,
vull fer jo notori
á tota la gent:
lo mal de quem mor
y es lo seguent:

hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Per cosa molt vera
vull que tots entengan,
tant pobres com richs
que lo mon navegan:
que mon cor de febra
ni de mal calent,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Aquell mal dels richs
molt temps ha quem dura,
la prolixitat
ara mes vinguda:
que es la sepultura
de tot mon torment,
hoyreu den Carnostoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Aquesta temporada
de Nadal ençá,
he menjat y begut
y he viscut molt sa:
sino fou Dijous
que begui calent,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Divendres á vespra
á la mija nit,
diguí als meus moços
quem fessen lo llit:

perque defallit
estich certament,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Quan so al matí
pens estar millor,
veix quen pitjorava
de mal á major:
Al Senyor Doctor
cridí promptament,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Al punt de las deu
lo Doctor arriba,
entrantse per casa
á los moços crida:
caminant los dehia
que es del pacient:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.,

Quan lo metje em veu
tant desfigurat,
lo conort quem dona
que estich acabat:
y me de morir
de carn fervolent,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Y diume lo metje
vos bon pacient,
enviau al Notari
y feu testament:
perque vostra vida
sen va com lo vent:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Lo Notari arriba
ab un escrivent,
tenenme una estona
llarch rahanament:
Diuhén, que disponga
molt sabiamment:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Yo molt honorable
y amat de la gent,
senyor Carnestoltes
de un lloch molt plásent,
deixo per hereu
mon fill lo grunyent: (19)
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Per curadors deixo
tots los pasticers,
que estigan alerta
com cavalls lleugers:
fins que jols aviso
quan fan lo innocent:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

En lo temps següent
deixo á mos confreres,
que menjen badejo
y bonas congradas:

y no botifarras
ni ventra calent:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Deixo als comissaris
dits los porcaters,
set ó vuyt ardots (20)
y tots ab diners:
y sien pagats
molt hidalgament:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

A mos enemichs
que son matados,
sels haja de dar
puix sempre son dos:
quatre ó sinch sous
per llur partiment:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Del porch los budells
y tota la mocada,
á las budelleras
vull que sia dada:
juntament la sanch
per lo farsiment:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Aquellas butifarras
que son sacsoneras,
y las llangonissas
ques faran derrereras,
vull que ara sien
per mon dragament:
houreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Ventresca y llumillos
cuxots y espinada,
vull sia guardat
per fer cansalada:
que será estremada
lo carnal (21) vinent,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Penjats vull que sien
tots quatre corters,
de la cansalada
per los taverners:
posantlos ab part,
quey toquia lo vent:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Los caxals y barras
de ma voluntat,
al mes vell confrara
vull que sian dats:
perquen necessita
molt estretament:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Nom passa per alt
lo de la bufeta,
y així jo la deixo
á la companyeta:

quen fan mes cabal
que dor y argent:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Ab consentiment
de mos curadors,
lo cap y los peus
deix als corredors:
per pagar mos deutes
los vajan venent
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Al càrrer de la palla (22)
vull ser sepultat,
alt á la porxada
ho ab algun terrat:
fins que jom retorne
en lo any vinent:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Ab amor los prech
á mos curadors,

puix que un temps restan
de mos bens senyors:
ma voluntat fassen
molt complidament:
hoyreu den Carnestoltes, mas hay,
lo seu testament, etc.

Ab molta raho
podrá dir la gent,
acaba Carnestoltes
desastradament:
saltant y ballant
sensa dragament:
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, etc.

Ab aço concloch
lo meu testament,
si no es ben compost
perdona la gent:
que jo no so poeta
ni manco escrivent,
hoyreu den Carnestoltes, mes hay,
lo seu testament, lo seu testament.

FIN.»

Posteriorment quedan encara recorts del Carnestoltes á Barcelona. Del segle xviii, es de notar un *Poema anaphoric. Descripció dels dotze célebres festins ab que la diversió de Carnestoltes en lo any 1720 a solemnizat la conformitat mes unida, que per perpetua memoria á impulsos de superior precepte refereix lo Dr. Francisco Tagell, baix nom de una musa desocupada y dedica á las Señoras que en ells concorregueren* (23) que 's conserva manuscrit en esta Biblioteca provincial y universitaria. Y de nostres dias, ociós seria repetir lo molt y molt que han fet constar las publicacions periódicas d' esta Ciutat á arrel dels aconteixements, y tindria jo d' explicarvos, si lo tema esclusiu d' estas páginas fos la historia del carnaval barceloní.

Altre ha sigut, amich meu, mon objecte: lo d' endressarvos una modesta presentalla nupcial, perfumada ab l' aroma de la poesia popular tan amiga vostra, y á la vegada felicitarvos coralmant per l' unió eterna que ha lligat vostre pervindre al de la que avuy es ja l' esposa ben-volguda del vostre cor. A un y á altre, permeteume que

vos saludi, valentme de la tendre musa qu' inspira al sencill poble siciliá:

Spusi beddi, vi vegnu a salutari,
 sempri cuntenti vi vogghiu vidiri;
 en *cu saluti* chi vi vegnu a fari
 vi pregu d' accittarlu e' un v' offinniri

(24)

Queda nt sempre afectíssim amich vostre,

Barcelona y Jüny de 1878.

ANDREU BALAGUER Y MERINO.

NOTAS Y DOCUMENTS

(1) A la generosa benvolensa de nostre bon amich l' intelligent numismátich y erudit bibliógrafa D. Arturo Pedrals y Moliné, devém avuy lo poder publicar las narracions populars, objecte d' est opúscul. Per ço li doném est públich testimoni de nostre agrahiment.

(2) En l' Archiu municipal de Barcelona: vol. de delib. y bans de 1301 á 1303, hi ha una *Ordinació* del 3 dels idus de Febrer de 1302 en la qual, pera designar cert período del any, se diu «*de la festa de sent Miquell dentro a Carnestoltes*»; y en l' archiu departamental dels Baixos Pirineus (Perpinyá) vol. I de *Ordinacions*, diu, en altre del *pridie idus Septembris 1303*, titolada «*Aquest es lo adordonament dels masalers*», lo següent: «*de Sent Miquel tro a Carnestoltes*». (Vide: *Revue des langues romanes* de Montpellier t. v, p. 324), la colecció de «*Documents sur la langue catalane des anciens comtés de Roussillon et de Cerdagne*,» que va publicar nostre eruditíssim amich l' archiver Mr. Bernat Alart).

(3) En lo fol. 24 r.º del vol. de delib. y bans de 1332 y 33 d' est archiu municipal se hi llegeix: «*Die jois idus februarii anno predicto (1333). Dels escolans.—Ordonaren los Consellers els prohomenes de la ciutat que negun fadrí qui aprenga en escoles de Barcelona ne negun batxaler ho mestre qui á ells mostre no gosen ensemps cavalcar ne fer ajustayes per cavalcar per la Ciutat axí en lo temps de ara com en qualque altre temps del any, e qui contra aço fara que pagara per han cascun cc sols e perdra tots los arneses que ab*

si portaran. Axí que si han para qual pare pagara lo ban, e si pare no han quels fadrins ho pagarán del lur, e si pagar nols poden estarán preses cc dies al Castell.—*Item* que negun hom no gos prestar a negun fadrí de la Ciutat per cavalcar ensemps neguna bestia, e qui contra fara que pagará per ban cc sols.»

(4) Las noticias que tenim de convits reals per Cincogesma ó diumenge de Carnestoltes, son las següents:

I.—1342 (5 Kalend. Juny): «Al honrat en Pere Bos clavari dels dinés de les impositions de la Ciutat de Barcelona, de part dels Consellers de la dita Ciutat donats al honrat en Berenguer de Cudinachs lochtinent seu, tres mill sols harcelonesos, los quals lo Consell dels C. jurats de la dita Ciutat ha volguts que sien donats *al Senyor Rey per convit ara a la festa de sincogesma prop vinent.* Scrit en Barcelona V.º Kalendis Junii anno domini Mº cccº xºl secundo.» (A. M. B: vol. de delib. de 1340 á 43 fol. 86 vº).

II.—1451 (28 Maig): «*Concell* tengut per los honorables Consellers ensemps ab alguns notables promens etc., *per raho de convit etc.*—Divendres a xxviii de Maig del any Mccccli en la logeta qui es dins lo verger de la casa del Consell de la Ciutat aiustats a concell per les coses devall scrites los honorables Consellers ensemps ab los honorables mossen etc....—E si algú ha informada sa excellentia de mal regiment que la suppliquen quey vulle metre la ma, com ells sien prests de donarne bon compte e raho sobre lo fet de la quantitat qui per *lo convit se acostume de donar al Senyor Rey ó a la Senyora Reyna*, lo present consell fou de intenció que fossen donades per la dita raho a la dita Senyora Cent lliures ó docents florins, e que ho remetia als dits Consellers. Sobre etc.» (A. M. B: vol. de delib. de 1450 á 52 fol. 53).

III.—1455 (24 Maig): «*Consell* tengut per los honorables Consellers ensemps ab promens de tots staments sobre *lo convit fahedor al Senyor Rey de Navarra* lochtinent general del molt excelent Senyor lo Senyor Rey lo qual convit es acostumat fer al Senyor Rey ó a son primogénit ó a son lochtinent general.

Dissapte á *xxiiii de Maig del any MCCCCLV*. En la Casa del Consell de xxx aiustats a consell per les coses devall scrites los honorables Consellers ensemps ab la maior part de aquells xii promens per ells elegits per haver concell dells de les coses devalls scrites de les quals ni falgueren dos ço es los honorables en Johan çarovira e benet miquel qui eren ocupats per llurs negocis e los altres x quey foren son los següents, ço es los honorables en

Ciutedá

Thomas de Raiadell

<i>Mercaders</i>	<i>Artistes</i>	<i>Manestrals</i>
—	—	—
Anthoni Sala	Nicholau Çafont notari	Arnau Font sastre
Jacme Samei	Anthoni Runa specier.	Lorenç Ros perayre.
Jacme de Vich	Johan Dalmau	Gabriel Quintana farrer

Aquí fou exposat per lo honorable mossen Johan bach un dels dits Consellers en nom de tots com *es pratichat* en aquesta Ciutat que quant lo Senyor Rey ó en absència sua son primogénit ó en absència llur son loctinent general quescun any una vegada que sien en Barchinona los consellers *los conviden ó en la festa de nadal ó de pascha ó de cinquagesma*. E ara lo molt alt Senyor Rey de Navarra loctinent general del molt excellent nostre Rey e senyor se trobe en aquesta Ciutat e ha sus vii meses que es vengut en aquella e no li es stat fet lo *convit acostumat e la fesia de Cinquagesma* será demá primer vinent, e á la Senyora Reyna la darrera vegada que fou en la dita Ciutat li foren donades per la dita rahó cent lliures, e apres al molt magnífich mossen Galceran de Raquesens stant loctinent general del dit Senyor li foren donades altres c lliures, e lo dit donatiu se acostume de veriar per ço que no aparegua la dita Ciutat esser hi tenguda de deuta. E per aquesta reho ells Consellers posavan totes les dites coses en lo present concell, á fi que per aquell fos consellat com hi es procehidor. E proposades les dites coses per lo dit consell fou deliberat que per alguns bons respectes fossen donades decontinent al dit Senyor Rey de Navarra loctinent demunt dit per reho del dit convit de la prop dita festa de Cinquagesma cent e deu liures Barchinonenses. E axí hac fi e conclusió lo present Concell.» (A. M. B: vol. de delib. de 1454 y 55, fol. 129).

Y IV.—1456 (13 Maig): «*Concell* tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo concell ordinari de xxxii. *Sobre lo convit fahedor al Senyor Rey de Navarra loctinent general del molt excellent senyor lo Senyor Rey* lo qual convit es acostumat fer al Senyor Rey ó á son primogénit ó á son loctinent general.—Dijous á XIII de Maig del any MCCCCLVI. En la casa appellada del Concell de de xxxii etc., com es praticat en aquesta Ciutat que quant lo Senyor Rey etc., (igual al Concell anterior). E ara lo molt alt Senyor Rey de Navarra loctinent general del molt excellent nostre Rey e Senyor se trobe en aquesta Ciutat e ha passat entorn un any que no lies stat fet semblant convit e la festa de Cinquagesma será digmenja primer vinent e lany prop passat en semblant festa li fou fet semblant festa li fou fet semblant convit e forenli donades per aquell cx lliures etc., (igual) cent lliures barceloneses. E axí hac fi e conclusió lo present Consell.» (A. M. B: vol. de delib. de 1455 y 56 fol. 98 v.º).

(5) Sobre lo joch de les taronjades son interessants estos documents.

I. 1402 (6 Febrer): «Die lune VI die *ffebruarii* anno a nativitate domini *millesimo quadringentesimo secundo*. Jacobus Rovira preco publicus Barchinone dixit quod ipse de mandato Nobilis vicarii Barchinone preconitzavit palam et publice per civitatem Barchinone sono unius tube per eum primitus emisso, preconitzacionem sequentem.—*De no tirar ab mandrons*.—Ara hoiats per manament del noble vaguer ordonaren los honorables Consallers e prohomens de la dita Ciutat per esquivar molts inconvenients e mals qui en aço se porien seguir, que algun fadrí ó macip altre qualsevol persona no gos ab mandrons ni en altre manera apadragar ni *lançar taronges* ni altres coses en so, per les places, carrers, ni altres lochs de la dita Ciutat, ni reval de aquella, sots ban per cascuna vegada qui contra será fet de v sols ó de star x dies al castell del dit noble vaguer.» (A. M. B: vol. de Bans de 1401 á 9).

II. 1423 (10 febrer): «Ara ojats tothom generalment per manament dels honorables Veguer ó Regent la Veguería e batle de la Ciutat de Barcelona ço es de cascun dells tant com toch á sa jurisdicció, ordonaren los Consellers e prohomens dela dita Ciutat que alguna persona de qualsevulla ley ó condició sia, *del dia present fins per tot lo primer dia de quaresma* primer vinent no gos *tirar* ne dar a alguna altra persona palesament ó amagada *taronjades* ó *pedrades*, *segon* ó algunes altres coses qui puxen dampnificar ó en sutzar les persones ó les vestadures ó altres abits daquellas. E qui contrafará, si será persona de xiiii anys ensus que estiga presa en la presó per xx dies continuus, e si será de xiiii en jus, estiga presa en la dita presó per x dies continuus, sens alguna gracia ó mercé.—Retenentse empero etcetera.—Fo feta la present crida per en Bernat Cadireta a *x de febrer*, ab dues trompetes per los lochs ha costum he molts daltres lany *Mccccxxiii*.» (A. M. B: vol. de Bans de 1414 á 27).

Y III. 1440 (26 Janer): «La Reyna.—Prohomens perque en lo die de Carnestoltes e alguns precedents dies se acostumen seguir scandols e inconvenients massa grans donant ocasió lo joch de les taronjades. E haiats vist com per gracia de Deu nos essent aqui e fahent cessar lo dit joch han cessats los dits inconvenients e scandols havent a cor lo be públich de aqueixa Ciutat. Vos pregam sollicitets diligentment lo veguer e batle e altres officials de aqueixa Ciutat que per los remeys acostumats provescan en les dites coses, affi que tots inconvenients e scandols cessen. Avisant vos que ultra lo merit que haurets del benefici públich vos ho reputarem a servey. Data en Çaragoça a *xxvi* del mes de Janer any *Mil Quatrecentis Quaranta*.—La Reyna.—In itinerum et viarum locumtenenti. 1.º (Endressa al

llom.) Als amats nostres los Consellers de la Ciutat de Barcelona.» — «Recipelittera.» — (Nota del Secretari: s. xv.) — «De la Senyora Reyna per que squiven lo joch de les taronjes á Carnestoltes.» — R. a v de febrer del any Mccccxl. — (Altra nota: s. xvi.) — «Jhst† xxxiiii. — Scriu la Reyna dona María als consells per que provehissen que en lo die de carnestoltes nos jugas ataroniades nis fessen excessos per obviar als desordes y scandols se solien seguir. — 1440.» (A. B. B: xol. de Cartas reals de 1400 á 41.)

(6). Las següents notes nos donarán alguna llum respecte á las cavalcadas dels Consellers: (A. M. B. vol. de Correu de 1522 á 39).

I—1525: «Albera de la mesada de febrer del any MDxxv. — Es degut anan Pere Orsuya correu de la Ciutat etc. — Item a ell mateix per loguer de tres mulas serviren ço es la una per acompanyar los honorables consellers ya en la precedent mesada en la cavalcada de Ninou e laltre per lo dia de Carnestoltes per dita raho e laltra per las pregarias de la Serenitat a II sous per mula. VI sous.»

Y II—1531: «Albara de la mesada de febrer del any MDxxxi. — Es degut anan Pere Orsuya correu de la ciutat etc. Item a ell mateix per mulas halogudades ço es una per acompanyar los honorables Consellers a la cavalcada del vidre etc.»

(7). Catay ó Catha y terra del Gran Kan, eran los noms que vulgarment se donavan á la Xina en l'etat mitjana.

En l'any 1618 (próxim anterior al del romansó que publicuém), essent altre de las festas de la Inmaculada Concepció á Barcelona, se celebrá en la tarde del dia 25 de Desembre, una arribada de la reyna del Catha, igual á la que 'ns ocupa, sí be fini per un torneig en lo Born. Dona una idea d'ella nostre ilustrat amich D. Joseph Pella y Forgas en la relació que publicá (Renaixensa, any III p. 345), seguint unas memorias inéditas del escriptor gerundense D. Geroni del Real Fontclara.

En 1647, ab motiu del naixement y batetj d' un fill del Virey de Catalunya D. Enrich de Lorena, comte de Harcourt, va reproduir-se esta festa, qual relació trasladarém del «Llibre segon aont se van continuant los successos de Catalunya particularment de tot lo que ha succeyt en Barcelona diada per diada comensant al 15 pe Agost de 1645.» dietari inèdit den Miquel Prats que manuscrit se guarda en esta Biblioteca provincial y universitaria: «Festa del Catay. — Lo dimars vinent que comptavan als 26 de dit mes de febrer 1647 fou la diada asenyalada pera les festes de la entrada de la Reyna del catay en la plaça del Born aont avien posada aquella plaça de catafals, lo que may sera vist en Barcelona perque avien aprofitat tant lo lloch que tot lo Born estava tan ple que noy avia lloch que noy agues catafal axi per los embocados dels carres com per les demes parts aseptat lo pas del pla den Lluy y lo de la part dels Camvis, y era raho aprofitaro que per los catafals se pagave a vintisinch y a

trenta reyal's per presona y los que seyen a les cadires y banchs baixos ne pagaven molt mes, tanta hera la gana que la gent tenia de veureu que de de òra avia acudit moltíssima gent per que avia vintivint ho trenta anys que no seran fetes dites festes en Barcelona. Comensás dita festa lo mati de dit dia, entre les nou y las deu acudí sa altesa lo Compte de Aucourt y sa muller y sos dos fills en lo lloch acostumat aont tals senyós solen veurer les festes, y altro tems les solian veurer de la finestra enfora que per veurer dita plaça se avian de fer a la finestra, y per dita festa varen fer en la matexa finestra una balconada de fusta molt gran que exia mes de quatre palms en fora pintat de jaspi blanch y de aquex modo tots asentats podian veurer tota la plaça de part á part y cabienhi molts altres Cavalles de darrera seu. Anaven sas Altesas ricament vestits y los dos fillets majorets tambe ab ses espasetas y talains molt ricament vestits. Avien tambe fet per dita festa al costat de dit balco de la part dels Flasades un catafal tot pla un poch endevallada que tenia tot lo enfront de la mateixa casa de Meca molt llarch. En aquex catafal avia de estar la comara ab tot lo floret de les dames de Barcelona, les quals hi entraven per una finestra de la matexa casa de Meca, lo qual estave dit catafal tot espes de cadiretes baixes que ni avia moltisimes. Arribaven les dames tan ricament posades que nos podien desijar millors gales perque al vespre avien de anar en lo sarau ques feya en la Diputació. Axi com arribaven les dames en dita casa ja hi avia dos cavallés que les anaven aposentant en dit catafal, y axi totes les que estaren en dit catafal anaven ricament adre-sades, y si mes gran fos estat mes ni agueren cabut, y mes se ni forèn posades perque se ni espesiren moltas. Estave espesit lo Born de gent axi per porxos y terrats y taulades y finestres que no sera may vista tanta gent en lo Born, y per baix estave tan espesa la gent que no si podia pasar, que noy bastaven bastonés a cavall ni portés ab garrots, que pensaven no poderse fer la festa per lo gran concurs de la gent, que com avien espargit al aun cap ja era tot ple al altro. Pero fou de veurer a la primera entrada que fou en lo Born foren tres esquadres de soldats de cavall dels del batalló que per dit efecte avien fetas venir en Barcelona, y axo era com si fosen les tropas de cavallería de la guarda de la reyna del Catay. Aquexos entraren un poch abans que no entras la festa y entraren per la part de Santa María y arremeteren per entre la gent que estave en lo mitx del Born ab tal furia que ab un punt totom se retira y feren tant de lloch que totom se retirá per sota los catafals y posárense a fer molts caragols y escaramuses per tot lo Born tirant molts cops de pistoles com si escaramusaven y eren tant práticos y destres que era cosa de mirar y donave molt de pler á totom. Y com tota la plasa fou espargida ells sen tornaren a fer venir la demes festa, la qual se ajuntave tota en Santa Clara y pla den Lluy pero entraven per los

Camvis y per Santa María. Y lo modo de la festa y entrada fou de aquest modo. — Primerament anave devant la cavallería, apres entraren tabals devant a cavall com los de les profesons, apres trompetes y manestrils a cavall, apres venia l'arriero major que li anaven devant vintiset ho vintivuyt parells de matxos carregats ab bast y rabostes y de dos en dos un moso ab sa llureya, y detras dels matxos anaven acavall dos gentiloms molt ben vestits de la matexa llureya que eren los criats del arriero major, y lo arriero major venia apres asentat ab una cadira que avien guarnida sobre un bast, lo qual anave molt alt, es veritat quey anaven dos criats a peu que ab unes forquilles sostenian la cadira. Aquest era un cavaller que anave molt gentilment vestit a tall de traginer ab sos calsons y capotillo de satí molt brodat ab sa barretina de traginer y xuriagues y daga de traginer pero molt guarnida de plata ab sa xarpa y carabaça, de modo que anava molt bé. Tras de totes aquexas asemilas venian reys de moltes nacions vestits cadahu a son modo ab molts criats; cadahu vestit conforme la usansa de sa terra, ricament vestits y los criats tots ab ses llureyes fins á moros y negres y Indios ab molta diversitat de plomas y de vestits. Los reys anaven acavall y los criats apeu, los quals eren molts. Venian apres vuyt cavallès vestits á la espanyola ab ungarina de vellut negre llarga fins aprop de genoll y girats los faldons darrera y estaven folrades de espulins. Anaven de dos en dos acavall ab ses goldrapes llargas guarnides de diversitats de papes de colos y or barberi ab ses llanses dorades y tots ab mascarilla, y cada parell aportava sa color de llureya tant dels espulins; de las giras com de las llureyas dels cavalls, los uns blaus, altres encarnats, altres verts y naranjats, y los criats de cada parell de la matexa color: aquexos avien de fer correr a un estaferm. Apres venien los alabardés de la guarda de la reyna Catay ab son capitá de la guarda, los quals eren molts que ni avia de totes nacions, axi de tudescos, com suysos y alemánys y altres vestits cadahu a la husansa de la terra. Apres venia la Reyna del Catay dins de una llitera tota huberta, tota daurada que es la matexa que aportave la pirncesa de Aucur quant entrá en Barcelona. Avien vestit un minyó molt polit y molt ricament vestit vert, ab sa corona Imperial ab molta polséra rullada, y per lo entorn de la llitera anaven molts criats y meninos de la reyna, tots a peu molt ben vestits. Tras la llitera venien molts cavalles acavall com son officials del palacio molt ben posats. Ultimament venian quatre carros triuntans, tres posats de papes de colos entretallats molt rics, y ab aquestos carros anaven sis cavallés tots armats en blanch acada carro, ab son mestre de camp a cadahu. Tot asso doná una volta per lo Born, saludant a sas altesas que estaven en lo balco dit, y los carros sen aturaven dos á cada cap de Born. Y com tot fou axi entrat, comensaren los casados a casar, y per un bosc que avien fets de pins y altres rames comensa-

ren aviar molts cunyills, y los casadós ab los gosos y escopetes los mataven. També aviaren molts aucells per lo ayre, com son perdius, coloms, torteres y perdals y altres aucells y a cop de escopetades ne feyen caure alguns. Finalment aviaren un senglar lo qual corria per lo Born y los gossos y caçados darrera, sino que la gran multitud de gent que si acubave no sen dexave aver molt de pler. Finalment ells lo mataren y los caçadors se retiraren. Apres hisqueren los vuyt cavalles dalt dits que anaven á la espanyola, y correueren un estaferm, que ni avia hu en cada cap, corrent moltes carreres y molt be. Finalment acabaren ab una rica folla y se retiraren. Apres baxaren los cavalles armats, dels carros, ab sos elms posats y envensions y llureyes ricas. Donaren una volta a peu per lo Born a modo de entrada, y apres se dividiren ab dues parts y de prompte los posaren una tela en lo mitx y tornejaren molt bona estona y acabaren ab una folla que fou. Se tornaren á posar en orde del modo que eren entrats tornant á saludar a sas altesas que ab sos dos fills estaven en lo balcó; y del modo que eren entrats ab lo mateix orde hisqueren per la mateixa part y sen anaren deves Llotja y alla se dividiren.»

(8). En l'escena 1.ª del acte II de dit drama de Moreto.

(9). La rima dita de Jaume Roig, es l'imitació de la qu' usá, est poeta valenciá del segle xv al escriptor son celebrat *Llibre de les dones e de Conçells*.

(10). Esta frase confirma la certesa dels datos exposats en lo comens.

(11). Si be en mes reduhidas proporcions, existeix encara la plassa del *Born* d' esta ciutat, calificada de *major* en los temps antichs, y essent en l'etat mitjana lo lloch destinat pera *bornar* ó tornejar, ço es celebrarhi las justas, torneigs y demes festas semblants, especialment desde lo segle xiv, per los Cavallers de la *Confraria de Mosen Sent Jordi* fundada en 1371 per lo rey Pere IV d' Aragó.—Servia també esta plassa de mercat.—Modernament en ella y per espay d' alguns anys hi ha tingut entrada l' héroe de la broma carnavalesca.

(12). Veus aqui una antigua disposició prohibitiva de taparse ó enmascararse la cara: (A. M. B: lib. de Delib. y bans de 1357 y 58 fol. 13 retro—19 de Desembre de 1355). «De no tocar esturments ne ballar per la Ciutat.—Item que nagu hom balledor ne altre no gos anar de nit ne de dia *ab cara cuberta ne enmasquarada* ballar per la ciutat ne tocant esturments ne en altre manera sots ban de D. sols e de perdre totes armes e armeses que portarán.»

(13). Balls populars.

(14). Existeix est carrer, lo qual per sas condicions fou en antichs temps considerat apte pera las carreras de cavalls. En lo segle xiv se li dona ja lo nom d' *ample*, segons escripturas públicas.

(15). També existeix avuy dia lo carrer que ix á la plassa del Pi, dit *de la Palla*, célebre en altre temps per radicar en ell la broma del Carnestoltes.

(16). Nos aventurarem á sospitar qu' aquí hi manca lo mot *vint*, com sembla declararho al dir *lo present any*, que seria lo de l' estampa de la fulla, la qual solia tenir lloch poch despres d' ocorregut lo fet que se celebrava.

(17). Tonada popular ab la qual podia cantarse est romanso.

(18). Sembla haver estat costum inveterada la de redactar la musa popular una especie de *testament den Carnestoltes*. Com exemplars pertinents citarém los següents mes moderns: 1. «*Ultima disposició* de Carnestoltes feta en lo any 1763» (4 pags. en vers) Barcelona per Francesch Guarín etc. (En ell se declara que 4 ó 5 anys enrera se 'n havia imprés un altre per Pere Escuder).—2. «*Testament* del Senyor Don Carnestoltes en poder del discret Blas Siravitacuna notari de numero de la ciutat de Barquinyola als 21 Fèbrier de 1860.—Codicil y últim sospir del Senyor Don Carnestoltes. «Barcelona 1860. (1 fulla en fol.)—Y 3. «*Testament* de D. Carnestoltes, Conde de Camamilla y Marqués de las Cabriolas. «Barcelona 1860 (1 fulla en fol.)

(19). Ab lo nom de *grunyent* se designa també lo porch per lo *grunyir* que fa de costum.

(20). *L' ardit* era una moneda menuda de coure que equivalia á 2 diners.

(21). *Carnal*: elisió de la paraula *carnaval*, *vale carne*, adeu carn.

(22). Se veu, com havem indicat en la nota 17, qu' en lo carrer de la Palla era tradicional la festa y enterro del carnaval barceloní.

(23). L' estudi d' est ms. y del citat en la nota 7, nos ha sigut facilitat per nostres bons amichs los Srs. D. Mariano y D. Plácido Aguiló y Fuster, á qual custodia estan confiats. Rébian donchs l' expressió de nostra gratitut.—Lo Dr. Tagell fou canonge de Barcelona, segons apar. d' en *Torres Amat: Diccionario de escritores catalanes*, p. 612.

(24). Versió panormita. (Vide: *Canti popolari siciliani in aggiunta á quelli del Vigo raccolti e annotati da Salvatore Salomone—Marino. Palermo, 1867, pag. 195, cant. 463.*)

SOBRE

UNA CANSÓ INFANTIL

OM tot, ha anat variant ab lo temps lo concepte de la historia. Fins fa poch s'omplian volums y més volums ab lo pretenciosíssim títol d' Historia Universal en los que del Univers sols s'ocupavan d' un planeta—la Terra—de las especies zoológicas que sobre d' ella viuhene descrivían una sola—la humana—en una sola de sas varietats—la rassa blanca,— y encara d' aqueixa varietat ne escullían alguns individus extraordinaris—Alejandro, Lleó X, etc.,—y, per últim, d' aqueixos individus extraordinaris n' esplicavan tan sols alguns fets excepcionals que realisaren ó en que intervinguéren.

Avuy no tenim tant orgull ó 'l dissimulém millor. Avuy comensém á véure que en lo mon los més no son en César, ni en Platon, ni en Fidias, sino en Pau, en Pere y en Berenguera, y no es just que per més temps s' excluesca de la historia aqueixa última trinitat que simbolisa per nosaltres la multitut vulgar, á la qual confesso perteneixe y en la que hi regonech com á companys molts que 'n renegan.

Nostra historia, la historia de tothom, no pot ferse encara, y no per cert perque no abundin los materials: falta

sols estudiarlos á fons y darlos á coneixer, y no es gens fácil l' estudi de lo que 'n podríam dir arqueología vivent. Lo poble no sab llegir ni sab escriure, pero sab sentir y sab pensar y sab exteriorisar sos sentiments y sas creencias en refrans y quèntos y cançons; ha sabut inventá 'l ritme y 'l consonant y la melodia, com á medis mnemónichs per suplir lo de la escriptura, y aixís ha lograt fer dels fruyts de sa experiencia y de sa imaginació lo llegat que una generació ha anat deixant á l' altre, augmentantlo cada una ab part de sa propia cullita, y respectant escrupulosament la herencia de sos avis. Tant escrupulosament qu' encara avuy lo cameller de las caravanas del Sahara, com lo majoral de las diligencias d' Andalusía, deixan anar al aire las mateixas tristíssimas notas que 'ls avis d' un y d' altre cantavan traginant pedras pera construir la Alhambra; tant escrupulosament que avuy la vella, á la vora de la llar, explica á sos nets embadalits los mateixos quèntos qu' en sos palaus de Menfis ó de Thebas degué escoltar en sa infantesa gojosa Cleopatra.

Y no es solsament en quèntos y en cançons y en refrans y en costums ahont, gracias á sa supervivencia, podém anar buscant la veritable historia antiga dels moderns pobles; en una cosa en apariencia tan expontánea y senzilla com son los jochs de la infantesa, podém véurehi transparentar restos d' estats socials fa segles perduts.

Un dels primers antropólechs del mon, l' ingiés E. B. Tylor en sa notable *Primitive culture* consagra al estudi dels jochs de la infantesa en tots los pobles del mon algunas eruditíssimas páginas ¹, y afirma que *en tals entreteniments s' hi poden, á vegadas, veure las primeras páginas de la historia de lo que se 'n diu infancia de la humanitat.*

Lo mateix creya un sabi espanyol del segle xvii, Rodrigo Caro, que consagra una obra especial al estudi en quèstió baix lo títol de *Dias geniales ó lúdricos*, de la

¹ De la 83 á la 91, en la trad. francesa (Reinwald 1876).

qual desgraciadament sols se 'n sonservan curts extractes en la Biblioteca Colombina. ¹

No creyém deure parlar ab extensió d' una extranya é irreverent compilació de jochs qu' aparesqué en Barcelona en 1605, ² pero sí citar ab elogi los estudis qu' en Milá y Fontanals y més extensament en Maspons y Labrós han publicat en Catalunya sobre 'l particular.

A la consideració d' estos dos últims, me permeto avuy exposar unas, tal vegada exageradas, conclusions que deduheixo d' una vulgaríssima cansó infantil ab que l' any passat m' aixordava un aplech de nenas que en lo carrer de casa y enfront de la meva 's reunía.

La cansó era la conegudíssima:

La lluna, la pruna,
vestida de dol,
son pare la crida
sa mare la vol.

Seguía un' altre estrofa, apéndice cronológicament posterior, ja qu' en diversos punts de Catalunya sols se cantan los quatre versos citats.

Lo primer vers, tal com lo pronunciavan los infantils llavis, era per mí un verdader geroglífich ¿Qué té, en efecte, que veure la casta Diana ab lo fruyt de la prunera? Tan extranya associació no vé esplicada en las frases subsegüents:

vestida de dol,

cosa que sols podía ser aplicable á la Lluna en Castella als principis de la Etat Mitjana, quan era símbol de dol lo color blanch.

Al fi vaig trobar lo que crech la solució del geroglífich, (tal volta, repetexo, exagerada), de la següent manera:

¹ *Ensayo de una bib. esp. de Libros raros y curiosos*, al número 1600.

² *Juegos de Noche buena á lo divino*.—Barcelona, Cormellas.

En lo mateix any passat, una nit d'estiu anava Rambla avall, quan vaig notar que un grupo de curiosos, en la plassa del Teatro, mirava ab fixesa un punt del cel. L'instint d'imitació m'hi feu també alsá 'ls ulls, y vaig comprendre la seva curiositat. Hi havia eclipse de lluna.

Estava ja l'astre de la nit casi completament dintre 'l cono de sombra, y m'apareixia Diana

vestida de dol.

Vaig recordar, en efecte, aqueix vers pensant que tal vegada seria l'únich escrit en lo mon que per legitimarse hagués de menester lo concurs d'un fenómeno astronómich.

Pero, pensanthi més, m'acudí que la *pruna* que may havia pogut digerir passava també á ser explicable y á tindre relació ab lo vers següent, si s'admitia qu'era una transformació del francés *brune*, morena.¹

No sería aqueixa, per altra part, la única transformació en un joch catalá de dita paraula francesa. Lo popular *escarabat bum, bum*, á bon segur es lo francés *escargot le brun*, un dels 216 jochs á que suposa Rabelais se entregava en sas primers anys Gargantua.²

Tenim, donchs, que 'ls dos primers versos son única-ment explicables aplicantlos á un eclipse de lluna, y que 'ls dos últims no s'oposan en cap manera á aqueixa aplicació. Considerats simbólicament lo *pare* y la *mare* poden ser la llum y las tenebras qual lluyta constituheix un dels primers mitos.

En mon sentir, donchs, la cansó dita pot ser una de tantas supervivencias dels antiquíssims conjurs á que donava lloch l'eclipse, qu'encara avuy se conservan, ab diferents formas, en casi tots los pobles de la terra.

JOAQUIM M. BARTRINA.

¹ La paraula bruna també es viva en alguns punts de Catalunya.

² *La vie de Gargantua*, libre premier, chap. XXII. La edició que tinch de las obras de Rabelais es la de Charpentier, 1868. En la publicada baix la direcció de Esmangart (Paris 1823), que no he pogut trobar, sé que hi há un llarch comentari sobre 'ls jochs de Gargantua.

LAS ARTS

EN LA EXPOSICIÓ DE PARÍS

(IMPRESIONS)

(Continuació)

V

Lo Palau del Camp de Mart, té la forma d' un paral·lelógramo de dimensions colossals; forma que no dona al conjunt cap bellesa, pero que ha facilitat una ordenada y clara distribució, condició casi imprescindible.

Forman los quatre costats del paral·lelógramo, quatre galeries. Las d' amplada son la del vestíbul, y la del treball manual; las de llargada, están ocupadas: á la dreta per la maquinaria estrangera, á l' esquerra, per la maquinaria francesa. Un ample carrer que vá del vestíbul á la galeria del treball, parteix la figura en dos mitats exactament iguals de llarch á llarch, deixant tota la part esquerra á disposició de la Fransa, y tota la part dreta á las nacions estrangeras; per manera que si aquella lluyta, sola y d' una volta ab totes aquestas, també ab galanteria sens igual, las hi cedeix la dreta. La faixa central del ample carrer, queda ocupada per un palau de Bellas arts, que té la porta principal en lo mitg del vestíbul; per lo Pabelló de Paris, centro del paral·lelógramo, y per l' altre palau de Bellas arts, cual porta posterior s' obra en lo mitj de la galeria del treball; de modo que l' ample de dita vía está interceptada á trossos per los tres pabellons, que deixan á un costat y altre dos carrers. Lo de la dreta es l' anomenat de las nacions ó Internacional, porque una de sas aceras está coberta de cap á cap per las fatxadas de las nacions espositoras, y l' altre es lo

que podriam dir de Fransa, perque la acera, enfront de l' anterior, al altre costat dels pabellons, està coberta igualment per las portas de las diversas galerias francesas. Ara bé; de cada una de las fatxadas de las nacions, se estén (formant paralela ab lo vestíbul), sa respectiva galería fins á trobar la de las máquinas; é igualment al altre costat, per lo que á Fransa pertany: cada porta citada, dona ingrés á una galería, que paralela al vestíbul, condueix á la de las máquinas francesas. La distribució és, donchs, com se veu, claríssima com tóta figura geométrica rectangular, pero també com ellas, l' edifici careix de varietat y elegancia.

Si volguessim indicar d' una sola plomada, lo verament digne de estudi que presenta aquest edifici, sobre tot pels esperits tardius en acceptar la revolució que vá operantse, en arquitectura com en tot, diriam que sa nota característica consisteix en haber agermanat per tot y ab mes insistencia que may, l' us del ferro al de la cerámica. Ultima mostra de la única arquitectura que 's pot dir filla de nostre sigle, sembla renyir obertament ab las preocupacions de una generació que s' en vá, per senyalar osada, ja sens excusas, ni reticencias, sens las contemporisacions del respecte ó del temor, lo camí que seguirán las generacions futuras, en lo que toca al menys al us mes amunt indicat de la ornamentació policromada, aliantse ab lo ferro. Es arribada la seva época.

Per aixó lo mes notable del camp de Mars, per qui, fixant la vista en lo esdevenir estudia ab atenció tot lo que sembla anunciarlo, es sens dupte lo Pabelló de Paris, y las dos portas monumentals degudas á Jaëger, arquitecto y Deck decorador la una, y l' altre á Sedille, que ha volgut mostrar las bellesas que podrian esperarse d' un renaixement del art antich en la decoració policromada. La última en particular, es una meravella de dibuix y de color y atráu la mirada sobre tótas, sorprenent á molts ab sa novetat, y á molts altres ab sa esplendent riquesa. La contemplació d' aquesta y altres obras de la arquitectura moderníssima triunfan de las objeccions que un y altre dia se repeteixen contra ella.

D' igual modo lo carrer internacional, daría materia per escriure tot un llibre, rich en observacions y comparacions curiosas, á qui coneixedor del art, ne fés son camp de estudi. Los llechs, lo recorrém, emportantnos tan sols de la visita la forta y gratíssima impressió que causa véure reunidas en breu

espai tota mena de construccions; la viva sorpresa del que's troba en un museu de arquitectura que presenta los models, no en petit, sinó en dimensions naturals, y ab tots los accessoris desitjables; prodigi que será sens dubte l' últim en son género, y que constitueix la novetat més admirada de la Exposició de 1878.

No todas las fatxadas son mostra característica d' una arquitectura nacional, pero las més revelan lo gust predominant en la actualitat en la nació que las ha construït, y algunas son copia de monuments notables, joya de la patria. Aixís la nostra, per exemple, es copia de l' Alhambra y per cert la més senyalada per lo rica y brillant.

Una gran varietat d' estils, y de materials de construcció, domina en tot lo Carrer, puig desde 'l gòtich de las antigues abadías del Nort fins á las elegants construccions modernes, tota arquitectura hi té son exemplar, inclus la originalíssima del Japon y la China, y la no menys original del gòtich de Portugal, desconegut á lo que creyem, fora de eixa part de la península. La arquitectura moderna está representada per los Estats-Units; lo renaixement per Italia y Bèlgica, cual fatxada es una obra mestra de bellesa y correcció; la arquitectura árabe, per la nostra, que colocariam en primer terme, si nostra admiració no pogués atribuirse al patriotisme. Afegim á las citadas, la de Suecia y Noruega, per lo típic de sas líneas y de son material de construcció; las demés no son en veritat notables.

VI.

Al passejar pel carré de las Nacions, la fatxada d' Espanya, convida á entrar en nostra secció. ¡Tot lo que á la pàtria's refereix, prén tal importancia en terra estrangera! Busca 'l cor ab afany, sol en mitj de tanta gent—la més negra de las soletats—busca 'l cor ab afany, quant puga recordarli sas ordinarias y dolsas impresions; desitja tornar á viure ab aquella vida íntima y natural en que tenim consciencia de nostra individualitat, desvanescuda, aniquilada per lo burgit de interminable espectacle, y en mitj de compacta multitud. Cuan se viu per llarch espai ab ella, admirant, contemplant, baix lo pés de tanta grandiositat y riquesa com tanca la Exposició, arribem á essernos desconeguts é indiferents á nostres propis

ulls, semblants en tot, als que devant, detrás, á la dreta á la esquerra, per tot nos empenyan. Un neguit especial de reduir lo círculo al entorn, de parlar la llengua de la terra, de veure una cara amiga, un objecte conegut, d'esser algú en una paraula, porta nostres passos á la secció espanyola. Entremhi.

Los espanyols, fora de sa patria, solen incorre en un de eixos estrems; ó renegan de tot lo que vehuen, trobant molt milló lo que han deixat á casa, ó s'empenyan singularment en olvidarla, y en trobar molt milló tot lo que vehuen en estranya terra. Per lo que hem dit avants, se compendrà que no som dels últims; donchs bé; tenim dret á dir sens preámbuls que la primera impressió que causan nostres salas, no inclina l'ánima al orgull. Nos trobém altre vegada á Espanya com fou nostre desitj, més no en aquella Espanya que somia 'l patriotisme ardent, sinó en la de la realitat; rica en medis natus, pobre en resultats corresponent á tals medis; mostrant allá d'enllá algun esfors poderós, pero aislat, nó l'ensisador aplech de totas las manifestacions de l'activitat nacional. Nostre Palau d'agricultura ha cridat molt l'atenció, es cert, més ara parlém de la galería del Camp de Mars, que no pot cridarla igualment. Exercim sens dupte envejable superioritat en algunas materias, més ¿qué som, comparats en conjunt á la majoría de las nacions d'Europa? Y nostras mesquinas instalacions, ab escepcions honrosas ¿qué poden semblarnos després d'haber reconegut las de Russia ab sas malaquitas, las de Suisa ab sos brodats finíssims, las d'Italia ab totas sas arts suntuarias prodiji d'una fantasia d'artista apassionat, las de Japon y China, qu'entusiasman fins al deliri á la capital del mon més ardenment aymadora y coneixedora de totas las preciositats del luxu y la riquesa?

En aquest concepte al ménos, y com apreciació general, podém dir que molt nos resta per fer encara, si bé moltas vegadas fém més de lo que podém, y de lo que á nosaltres mateixos nos sembla. Empero, pocas cosas podém inventariá pertanyents á las arts, en aquesta secció avans d'ocuparnos de la escultura. Indicarém en rapidíssima agrupació, com lo més notable: algunas mostrars dels avensos en la fotografia, de Juliá, Otero, Laurent, y Alviach; una instalació relativament mesquina de grabats de la Ilustració Espanyola y Americana; uns apuntes de Pellicer, notables en son género, com tot lo de son llapis garbós é insinuant: grabats de Capur y Bastinos;

acuarelas de Moner y Romá; bellíssims aiguaforts de Casanova, y objectes suntuaris d' en Zuluaga d' Eibar, en cer, platino y or, que mencioném ab singularíssima preferencia, com un d' aquells esforços aislats y poderosos de que parlavam més amunt. No hém de parlar ni d' alguns cuadros coneguts en sa majoria en Barcelona, ni de apreciables projectes arquitectònichs, perquè la desgraciada colocació que han alcansat, impideix tota apreciació justa.

Passém á la escultura.

Nostra escultura,—es ja sabut,—no ha ocupat may lo mateix nivell que la pintura. Sobressalients en aquesta en totas épocas, hem degut regoneixer tractantse de aquella, que altres nacions nos aventatjavan, no sols perquè la estiman en molts més que nosaltres, sino també perquè tenen més ocasions de protegir-la ab la erecció constant de grans monuments, y ab lo embelliment de sas poblacions. Aquí, per lo contrari, la escultura no vá esser realment protegida fins que ab los esplendors de la monarquia, vingué la construcció dels sitis reals. Avans, sols la arquitectura religiosa tenia amplíssim desarrotllo, y aquesta, si bé doná gran feina á escultors y talladors d' imatjes, no podia, com se comprén, inaugurar la historia de la escultura moderna, la profana. Fins avuy, fins en nostra época, no há prés verdader impuls, degut al renaixement que 's nota en la afició á las arts, y á que 'ls grans centres de població, tendeixen ja molt més á adornarse ab ellas. Pero de tot resulta, qu' aném atrassats d' alguns anys en tal materia, y que las estátuas que en pobríssim número tenim en la Exposició, ni están al nivell de nostra pintura, ni lluytan ventatjosament, com aquesta, ab las demás nacions. Potser no arriban á vint las esposadas, y entre ellas lluny d' esser totas notables, las més no han d' enorgullir á la mare pátria, y fins las millors perden part de son mérit, comparadas ab las de Fransa é Italia. Afegim á aixó que lo retraiement de molts escultors, ha sigut més notat qu' altres vegadas.

De las obras que veyem, ben pocas nos son desconegudas y sa majoría pot dirse sortida de Barcelona. *L'àngel caigut* de Bellver, deu citarse la primera, sino perquè ho siga en mérit de lo cual dista molt, al menys per la importancia del assumto. *La Verge mare* de Samsó, es sens dupte la mes delicada y correcte, la que atrau la atenció mes generalment. Lo mateix pot dirse de *Lo primer pas* d' en Homs, igualment coneguda

é interessant, y en la que no pot menos de notarse, allí mes que en part alguna, certa falta de noblesa en la testa de la figura principal. Font, presenta *Lo remordiment* celebrat entre nosaltres; Sanmartí *Lo Pescadoret*, més notable per la elegant simplicitat de la silueta, que per son modelat. Altre *Pescador* en bronze de Moratilla, es molt recomanable. De Moltó, la que somerament describim, desconixedors de son títol: una figura d'home sentat, en postura violenta y desesperada, lo front apoyat en la ma, l'altre, crespada sobre 'l genoll, arrebossadas las camas en los plechs d'un manto, y rodolant á sos peus una corona. Violenta y teatral, no 's recomana tampoch per la correcció del dibuix, ni per lo modelat. Gandarias hi té un busto, una Venus y una «Armonía» figura de peu al desnú, que titulem aixís, vist lo lema del pedestal que diu: «*La Armonia es la fraternidad de los pueblos*» lema de gust duptós, en consonancia ab lo mérit de la obra. Vé després «*L' Angel de la pau*» de Brocos, amanerat é incorrecte. No podian faltar en una exposició espanyola, las demás qu'anem á citar: un *Torero brindant*, retrato de *Lagartijo* de R. Bellver; una *manola* de E. Pagés, un busto de *Pio IX* y un *don Quijote* de Pagés y Serratacosa. Las quatre son molt apreciables, mes las dos primeras, prefeririam no trobarlas en nostra secció. Com molts altres objectes que no citém, contribueixen á mantenir y confirmar lo falsíssim concepte que tenen los estrangers de nostras costums y estat actual; cual concepte no desapareixerá fins que nostres artistas se resolguin á deixar sa esplotació, cessant en la tarea de presentar al estranger una Espanya convencional, ó que ja perteneix á la historia. Cert que obrant així, la pintura particularment, perdrá molts de sos naturals recursos ¡son tant pintoreschs los trajos, casi desapareguts de algunas de nostras provincias! ¡son tan típicas y poéticas sas costums! mes si per fortuna ó per desgracia (que no ho hem de resoldre ara) tals costums y trajos, y en una paraula, lo caracter genuí espanyol, ab prou feynas apareix ja en la realitat ¿per qué enganyar als estrangers ab fantásticas relaciones y pinturas? ¿per qué, com saltimbanquis que s'adorna ab lo rebutx filigarsat, d'antigas robas de gran senyor, anem á mostrar vergonyosament per divertir á Europa, las pintorescas venerables tradicions que no han de tornar? En horabona, que l'art busqui en ellas tot lo que poden oferir á la inspiració. mentres las estudié imiti conciensuda y respec-

tuosament; tan debó contribuissim tots a la noble empresa, per deixar demá á nostres fills com recort arqueològich é històrich un retrato exacte d'aquella Espanya que comensà sa agonia al naixer lo sigle y que ha mort en nostres brassos; mes trasfigurarla una y altra volta, adulant l'entussiasme que excita en Fransa sobre tot; vestirla á la manera que la desitjan y la creuhen, sens atendre á que 's propaga l'error ó la confusió, dihent solsament part de la veritat, aixó no es digne del art nacional. Es més; perdém, al obrar d'aquesta manera, lo dret de queixarnos ó riure de las necetats é inexactituts en que incorren los escritors francesos al judicarnos. Ells podran notar que ni una sola estátua presentem d'algun espanyol mereixedor de tal gloria, y que en cambi no falta lo corresponent retrato del primer torero actual.

VII.

Com lo mes rich, com lo primer diamant de la corona, que al front de la Exposició universal han cenyit las arts, brilla la colecció de cuadros del malograt Fortuny, en nostras salas de pinturas. Reproduhits tots pel grabat y la fotografia ¿qui no 'ls coneix? Mes qui pot imaginar la fascinació que exerceixen los originals si no te idea de son color? Molts anys fa que 'l nom de Fortuny, com lo d'un geni colossal, no pot pronunciarse sense obligat séquit de elogis pindarichs, sense manifestacions calurosas d'un entussiasme desaforat, y á despit de tals mostras d'admiració, casi sempre contraproduhents. l' espectador mes rebelde á la tiranía de las reputacions formadas, abaixa 'l cap devant d'aquesta. En vá 's dirá del pintor reusense que li faltaren grans concepcions, y que may desplegó en esferas superiors las alas de son geni; Fortuny, com dibuixant y colorista, no té rival y sa paleta ha sorprés maravellosos efectes, desesperació dels seus imitadors, encant dels que l'admiran, y que buscan debades fora d'ell. Sas figuras trassadas ab tal espontaneitat y fermesa, de línea palpitant, flexible y enérgica, com lo nervi humá; la riquesa de sos colors, brillants y disfumats á un temps com la naturalesa 'ls mostra; la poesia singular de sos llunys y sombras, del vapor lluminós que banya suaument sas composicions, la ideal, indefinible bellesa que sab comunicar als objectes materials.

desconeguda avans d' ell, descobreixen una organització superior, verament original, com totes les dignes de tal dictat.

La col·lecció es rica y pot dirse completa. Poden estudiarse en ella las épocas diferents del pincell del mestre; tantejant primer y pintant de recorts, y ab resabís d' imitador; segur y original després, creant escola; ambició y frenètic mes tart, en busca del *nosequé*, somni y escull dels grans artistes. No hem de fer l' inventari dels cuadros exposats, qu' arriban á vint y un, si la memoria no 'ns enganya. Bastará dir que entre ells figuren: *Lo jardí dels poetes* y *La elecció de model*; *Los domadors de serps* y *Lo pati de la Alambra*; *Lo carnicer de Portici* y *'L pati dels porchs*; los dos últims, tentativas temerarias, qual secret fi, s' endugué l' autor al deixarnos.

Y no es ell sol qui coloca en siti tan alt la pintura espanyola. Las tres reduhidas salas de que disposém, guardan tresors. Falta en veritat, alguns noms gloriosos, pero en cambi es ben curt lo número de cuadros que deurian suprimirse perque nostra exposició presentés lo mes acabat conjunt. En lloch com allí, la màgica del color, reina y subjuga; en lloch com allí, la inspiració ardent dels fills del Mitjdia, manifesta sa superioritat sobre las teatrals concepcions d' alguns autors francesos ó las pensadas y tendres aspiracions dels alemanys. Grans cuadros d' historia, bellissims paisatjes, picarescas composicions d' assumpto modern, retratos, flors, interiors, naturalesa morta, etc., de tot hi há, en breu espay.

Lo celebrat de *Donya Juana la loca* de Pradilla, no demereix al costat dels millors de Fransa. Los demás premiats de Ferrant, Martinez Cubells y Plasencia, tenen també allí com aquí sos admiradors, y no s' estranyi que nostra ploma se concreti á citarlos, perque s' ha parlat ja tant entre nosaltres de sos defectes y qualitats y tan conegut tenim son assumpto, que res podriam afegir sens caure en la trivialitat. Consti sols; que 'l fallo d' Espanya ha sigut confirmat en l' estranger ab tot y que alguns perteneixen á escoles, cada dia menos cultivadas per los aymadors del progrés en las arts, fins dintre de la innegable reacció en pro de las composicions serias y grandiosas. *La Mort de Séneca* de Dominguez, y la *Lucrecia* de Rosales, no 's mantenen á igual altura. Semblará á alguns una blasfemia tal concepte, tractantse sobre tot de Rosales, un dels primers pintors de nostra época; no deu olvidarse, empero, que aquell cuadro fou una nova evolució de son geni, no

igualmente aprobada per los que mes l' admiraren. La comparació pròxima que de sa obra pot ferse, ab la moderníssima pintura de França, es desfavorable al insigne autor del *Testament d' Isabel la Católica*. Tal es al menos, nostra opinió.

Pertanyent al mateix género históric en menors dimensions, *Carlos V en Yuste* de Jadraque, *Guillem de Vinatea devant Alfons IV*, de Sala, *Felip II y Maria Tudor* y *Los Caballers del Rey Guillem d' Inglaterra*, de Escosura, *Mort de Francisco Pizarro* de Ramirez y *A las armas!* de Peyró; mostra brillant del género de composició seria y dramática, que requereix qualitats d' artista complert.

En los cuadros de género y retratos, debém citar avans que tot, lo nom de dos artistas que mereixerian article particular: Madrazo (Raimundo) y Rico. Altament coneguts y estimats en Paris, com altre que més avall dirém, tenen lo dó marvellós d' atraure per la riquesa y justesa de color lo primer, y la poesia y bellesa de sas composicions l' altre. Los retratos de Madrazo, superan en vida y frescura á cuant se pot concebir. Los preciosos cuadros de Rico, estudis del natural de la romántica Toledo, reproducció pictórica de las descripciones de Becquer, ó de la apassionada Andalusia ab son sol ardent, aucells, flors, y misteris, no poden mirarse sense entussiasta sorpresa. Son petits poemas trassats ab nimia correcció, y ab vera delicadesa de sentiment. Per encantar ab ells la fantasia, bástali per lo regular al pintor, un petit espay de cel pur, una blanca paret ab finestral moresch, adornat de torretas ab flors, lo negrench ramatje d' un arbre balandrejarse derrera de la tápia; veus aquí un niu d' amor, pel cual dariau la meitat de vostra fortuna. De sa bella colecció de quadrets, es lo més notable en nostre concepte una *Marina veneciana*, perla de nostra Exposició, aixís com dels retratos de Madrazo, lo del actor *Coquelin*, la *Pierrette* y 'l d' una senyora, son superiors á molts dels francesos.

Contrastant ab la distinció y poesia del pinsell de Rico, mostra lo del catalá Ribera, la cópia sorprendent de las costums de la classe obrera francesa. Los cuadros son trés: *La Cuyna ambulat*, *Lo café cantant* y la *Revenedora*. Ribera, en alt grau apreciat en Paris, tant com desconegut en sa pátria, se distingeix per la veritat fotográfica de sas composicions, per lo dibuix excelent, y per la justesa admirable de son color; condicions que li asseguran un primer lloch entre

'ls pintors de costüms. Mes lo género á que 's dedica, circunscriurá sa sólida reputació entre 'ls contats aymadors d' una bona *factura*.

Ben aprop de las citadas, trobém algunas obras de Zama-cois, en las cuales figura lo conegut «*Favorito del Rey*» y 'l molt orijinal *Jaque-mate*. Lo malograt artista reunia á excelents condicions de pinsell, intenció picaresca, bella concepció.

Entre 'ls demés cuadros que podriam citar, lo cual no farém per no convertir 'l capítol en enutjós inventari, recordém *La Esclava* de Masriera, la brillant *Odalisca* de Casado, l' atrevit y estrany *passatge del Quijote* de Moreno Carbonero, uns *Toreros* de Ferrandis, inferior aquesta vegada, á sa reputació, y l' *Estudi d' un artista* de Casanova, distribuït de tal modo que fá l' efecte de dos cuadros en un, puig lo grupo de figuras d' un costat, *posant* per l' estudi, forma per si sol un cuadro, y cuadro forma també lo grupo del altre estrém, en lo cual se veu al pintor devant de son caballet y uns amichs que contemplan son treball.

Dels paissatjistas debém apuntar; en primera línea, los noms de dos cataláns; Urgell, ab sa *Oració del cap-vespre*, una de las obras més notables y sentidas del paissatge modern espanyol, y Vayreda, ab sa coneguda y admirada *Recansa*. D' En Haes podém dir lo que dit teniam de Ferrandiz; son cuadro es inferior á molts altres qu' han coronat son nom.

Resumím. Nostra exposició de pinturas, notabilíssima, si bé incomplerta; las obras en su majoria conegudas pels espanyols. Poch tenim que envejar á las demés nacions; coloristas, avans que tot, nòstres pintors triunfan en la lluyta de sorprendre á la naturalesa sa arrebatadora vivacitat de tintas. Si no en tots, en aquest concepte, s' emportan la palma.

O. Y.

(*Acabará.*)

ZULA

Qu' es dols l' oreig de la tarde!
¡Qu' es hermós lo cap al tart!
¡Quánts sospirs lo cel ne guarda!
¡Quántes llágrimes lo mar!

May la tarde fou mes bella,
may lo cel ha estat mes blau,
may les ones tot gronxantse
en son bressol de corals,
murmolan coses mes dolses
ni corrandes mes suaus,
al ventitjol que les banya
de perfums embalsamats,
com avuy qu' una donsellá
se les guayta suspirant,
desde un balcó d' atalaya
d' un castell enmarletat.

Palmera que 'ls vents anyora
abrusadors del llevant;
flor que 'n l' Africa enjendrada
nasqué en jardins catalans;
Zula, la blanca primpcesa,
la dels tristos ullets blaus,
la de les trenes daurades,
la dels somnis encantats,
la que 'l desert ha alletada
per joya d' un rey alarb;

es un pom de llirs, qu' embauma
lo castell de Beni-alam.

¡Quánts sospirs lo cel ne guarda!
¡Quántas llágrimes lo mar!

Son pare 'l rey se l' estima
com l' albada estima l' au,
y quan sos llavis somriuhen,
s' aclareix son front torrat.

¡Si n' hi compra de riqueses!
¡Si n' hi compra de brillants!
D' esquisitats si n' hi portan,
de totes les mars ses naus!

La guarda com una rosa
d' una essencia divinal,
y de son alé respira
com un nin enamorat.

Mes Zula, trista y mes trista,
son llabi no desclou may,
y á la nit les huris baixan
á sentir sos tristos planys:
y son pare cada dia

tot besantli lo front blanch,
troba sa cara mes freda,
y plora, vehentla plorar.

¿Qué tindrà la pobre nina
que te no mes que quinze anys,
y 'ls clavellets de ses galtes
gesamins se li han tornat?

¡Ay, lo cor que 'n sab de coses,
si 'ns se les pogués contar!

¡Quánts sospirs lo cel ne guarda!
¡Quántes llágrimes la mar!

Tranquila l' aygua, serena
la tarde, 's banya ab los raigs
del sol que 's deixa ja caure
per l' horisó rodolant:
y sos raigs llasant guspises
enceses per tot l' espay,
fan un mar de llum que 's gronxa
per sobre d' un altre mar.
Tot es joya y tot es vida,
amor y felicitat;
ni una sola broma entela.

del firmament lo crestall.

La tarde plahent festeja
los somnis angelicals
del dols cor d' eixa donsella,
qu' es la fada del palau.

Zula, la blanca primpcesa,
de la torre al cimeral,
tot ella de blanch vestida,
la cabellera ondejant,
com aparició divina
ni menys gosa respirar,
sos ulls tota la tarde,
fixos á un punt de la mar.

Y la mar resta tranquila,
y lo vent enjogassat,
sens qu' á l' horisó se vegi
bellugars' vela ni nau.

Y 'l vent se li 'n du 'ls sospirs
mentre 'l sol se va abaixant,
y una llágrima brusenta
li rossola cara avall.

¡Quánts sospirs lo cel ne guarda!
¡Quántes llágrimes lo mar!

Una broma blanca y pura
com un mantell virginal,
Zula veu passar lleugera
per sobre de son palau.

—Brometa: la blanca broma,
pel camí que Deu t' ha dat,
has vist cap vela llatina
que vingués á Beni-alam?
¡Ay! la broma no s' atura,
pus que 'l vent se l' endú enllá;
y ben aviat no s' ovira
perduda al mitx del espay.

¡Pobre nina! l' anyoransa
poch á poch la va matant:
ella avans ajogassada
com les boyres de la mar,
are aqueixes remoroses
ones que venen y van,
se n' hi portan esperances
y li tornan desenganys.

¡Qu' es dols l' oreig de la tarde!

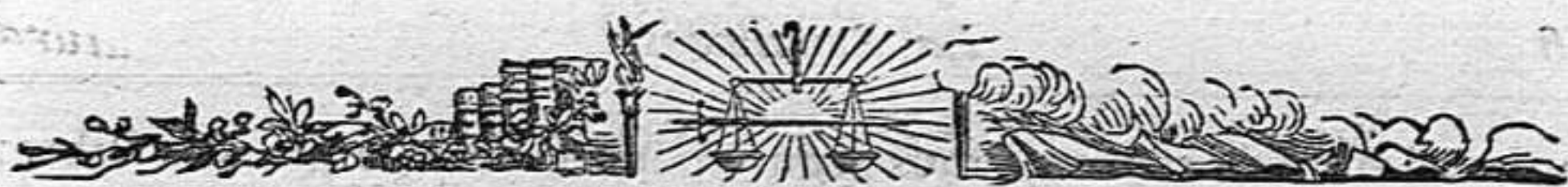
¡Qu' es bonich lo cap al tart!
¡Quánts sospirs lo cel ne guarda!
¡Quántes llágrimes lo mar!

Lo sol corrents ne devalla,
ja n' es á ran de la mar,
hont li dona 'l roig crepúscol
una mortalla de sanch:
y se 'n venen á la terra
la nit per tot escampant,
com un mantell de foscúria
de negres núvols esbarts.
¡Ay trista de la qu' espera
d' anyoransa 'l cor nafrat!
Pobre Zula, que 's refia
de les ones de la mar
que li roban esperanses
y li tornan desenganys...

¡Qu' es dols l' oreix de la tarde!
¡Qu' es bonich lo cap al tart!
¡Quánts sospirs lo cel ne guarda!
¡Quántes llágrimes lo mar!

MARTÍ GENÍS AGUILAR.

BIBLIOGRAFIA

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.—ESCENAS DE LA VIDA PAGESA.—
Noveletas y narracions variadas de costums catalanas.—Deu rals.
—Barcelona.—Imprenta de la Renaixensa.

Si jo pogués, en ser que ve 'l mes d' Abril y ab ell los tebis alens primaverals que la terra aspira ab tant de goig, deixaria la ciutat y me n' aniria á montanya, entre pins y salzeredas, á vigorisarme 'ls asfixiats pulmons en aquella atmósfera saturada de salut que sols hi ha á fora, y á passar lo dia alegre y trascant com un aucell que té son niu ben arrecerat en la confluencia de duas branca: aquesta vida duraria fins á las darrerías del Octubre, quan las aurenetas emigran, que jo, com ellas, diria al camp l' arreveure y me 'n tornaria á anyorar lo bon temps.

Per desgracia ó per sort—que jo no sé si á la realisació de mon somni l' acompanyaria la decepció que sol anar derrera de tot desitj lograt,—las circunstancias me privan d' entregarme á aquell ideal de vida. Mes en defecte d' ell, quan ve l' estiu, complaume extraordinariament la lectura d' obras que 'm trasporten á pagés y que per medi d' un colorit fidel y vigorós me dugan lo camp á casa ja que á mi no m' es dat dur la casa al camp: en ellas me delecto, me sembla com si hi respirés aquell mateix ayre, com si hi sentís aquellas mateixas olors, com si hivisqués aquella mateixa vida, com si hi contemplés aquell mateix espectacle per entussiasta observador trasmés á las planas del llibre.

¡Crudel decepció! En cap de las *Escenas de la vida pagesa* hi he pogut veure lograt mon desitj. L' element estétich del camp, que es l' element que per excelencia embelleix las obras d' aquesta índole, 'l fondo deliciós en que 's dibuixa la vida pagesa, hi faltan del tot: ni una riera per hont la aygua rodole remorejant per entre 'ls aubas; ni una vessant, ni un single cuberts d' arbres que s' arrapan per las arrels y per las branca ells ab ells com per no estimbarse; ni un rossinyol que cante en la boscuña; ni una bufada d' ayre impregnat de la rehina montanyesa. Y no es ja sols l' element propiament campestre 'l que hi falta. ¿Hont es la casa de pagés d' ampla y baixa fatxada, ab la era al devant plena de garbas per batre, ó 'l cup hont bull y salta 'l most, ó la prempsa que destila oli? ¿Hont aquells mercats, aquells aplechs, tota aquella serie d' escenas pintorescas que l' artista admira enamorat y que atret per forza irresistible dibuixa ab lo llápis ó descriu ab la fácil ploma?

Tenim, donchs, que 'l Sr. Riera de son grat y certa ciencia re-

nuncia á un dels recursos més segurs pera la bellesa de son llibre; abandona la part pictórica de la vida pagesa, que, tractada com ell podia tractarla, era d' éxit seguríssim. Alguns *apuntes* en *Las ballas*, *La Molinera blanca* y *Una cassera*, y encara incidentals y tocats ab certa indiferencia; aquesta es quasi tota *la naturalesa* que s' admira en son derrer llibre.

Difícil per consegüent havia de serli lograr lo que's proposava, dur á la escena la vida pagesa: difícil, puig se privava de lo que mes podia imprimir á sas obras lo color local que imprescindiblement ha de veures en las del género á que pertanyen. Quedávali tan solsament, si es que no volia reduhirse á reproduhir com una máquina fotogràfica inconscient tot lo que li passes per devant dels ulls fos ó no fos característich, la que 'n podriam dir fase moral d' aquella vida, aqueixa fase que sols podia arrancar d' un anàlisis detingut de la gent de fora per medi del qual descubris tot lo que en ella hi ha de genuí y propi, tot lo que 'l medi ambient, la lley d' herencia, las habituts donan als pagesos y no mes que á ells, y que constituheix la veritable idiosincracia de carácter, completada per aquella materia primera moral que tenen de comú, com á homes que son, ab tots los demés homes vingan d' hont vingan y viscan com se vulla.

Lo Sr. Riera ha entrevist, no mes que entrevist, semblant vena en *La presa de vistas*, *Las erradas no las fan las montanyas*, en *L' Advocat de peu de marge*, en *lo Saludador*, y la ha feta mitj transparentar en algunas altrás com en *Lo comiat*, *Casats de fresch* y *Memorias d' un sardanista*. Y no obstant, lo Sr. Riera no s' ha volgut parar prou á observar ó per lo menos, á comunicarnos lo observat. Aquí tenim sino—y en materia de críticas hi ha que acudir al exemple encara que un s' espose á ser injust per deficiencia—aquí tenim sino, repetesch, *L' advocat de peu de marge* y *Lo saludador*, dos tipos que no solen faltar en cap de las comarcas pagesas y que 'l senyor Riera no ha fet mes que borrar ab quatre ratllas al ayre. ¿Per qué no descriurens punt per punt una de las *consultas* del advocat, posant de relleu sas trapasseries pera engalipar al *client*, las armas de que 's val, la totxa bona fe ab que aquell se deixa enredar? ó vice-versa, que aquesta es una fesomia de que 'ls retratistas d' advocats de peu de marge no s' han fet prou cárrech, ¿per qué no pintarnos, al costat del estafalari, al home de sa criteri, perspícua penetració, intencions rectas y aprofitada esperiencia que ab un consell dat á temps evita molts cops la ruina de una familia y d' un patrimoni? ¿Per qué no fer altre tant ab *lo saludador*, y devant per devant d' ell pintarhi 'l *curandero* que devegadas per certas malalties val una maneta com bualsevol metje, y que presenta rasgos morals que trasladats al paper podrian cautivar prou y prou, fins dintre de la fina sátira cómica?

Si 'l Sr. Riera segueix escribint en aquest género, observe, anali-

se y pinté, que be sab ferho si vol, y ja que prescindeix de las flors y violas y romaní de la naturalesa, ja que prescindeix de las costums y estils pintorescos del camp, sempre nous y sempre agradables, y s' estima mes entrar en dintre, arribar fins al moll del os de la vida pagesa, fíqueshi enhorabona, trie lo que es característich, descriga 'ls amors, las passions, los vicis, las virtuts, los crims, si vol, de la gent del camp, pero cuidant de dárloshi la llum de modo que 's diferenciën, en lo que realment se diferenciën, dels de la gent de ciutat. Aquest treball será mes digne de la seva ploma.

No basta no tenir pretensions, ni escusarse ab que s' ha volgut escriure literatura lleugera: de pretensions no n' ha de tenir qui no puga tenirne, y qui pot distingirse per alguna cosa mes que per la trassa en contar y la elegancia del estil, te de ferho y falta si no ho fa; que las condicions estrínsecas, de pura forma, quan son d' un autor que ja las posseheix per executoria de tothom aplaudida, perden son valor relatiu y no satisfan porque 's te dret á alguna cosa mes.

Si 'l Sr. Riera hagués tingut semblants pretensions, algunas de las escenas que inclou en son llibre no hi foran. Y ja que som al capítol de las eliminacions ¿per qué 'ls *Beneyts á parells*? Hi ha bellesa allá dintre, un cop feta la part á la forma? ¿y si no hi ha bellesa, hi ha en compensació alguna ensenyansa? Cert que termina per una especie de moralitat, pero es en certa manera com la moralitat de aquellas novelas que constan de nou volums y mitj de dona pública y mitj de monja arrepentida. Es veritat, se dirá: pero tantas cosas son veritat que no son mes que veritat!

Y encara, si al menos aquestas narracions tinguessen l' alicient del interés, produhit per una acció nova, original, palpitant de vida! si lo que 'ls hi falta de perspectiva campestre, de profunditat d' observació, los hi sobrés d' intriga y de moviment! Pero hem de dirho: 'l Sr. Riera, quant ha donat acció á sas escenas, s' ha contentat ab aquellas accions que á la inventiva menos fecunda se li ocorren. Dues noyas, una de rica y una de pobre, y un que s' enamora de la pobre y 's casa ab la rica; un cassador que cassa, tot volent cassar llebras, á una senyoreta qu' es á la torre, (y encara d' aquesta, desarrollada á la francesa com la desarrolla lo Sr. Riera, no podem dirne mal del tot;) un oncle vell que vol casarse ab la nevoda la qual s' estima á un fadrí ab qui al últim se casa: un xicot que fa unas endiastraduras que ó son molt, massa ignocentas, ó molt impropias, etc., etc., es á dir, vulgaritats d' imaginació que en las mans del Sr. Riera no ho semblan tant, pero que analisadas fredament, son bambollas de sabó buydas de per dintre.

¿Necessitem resumir lo nostre judici? ¿Necessitem cridar l' atenció sobre algunas de las escenas que ja á primera vista 's destacan?

J. SARDÁ.

TEATRES

LA CUA DEL CHUETA, comedia en dos actes de
F. UBACH Y VINYETA.

ESPERÁVAM molt més, de la comedia del Sr. Ubach, si es que pot esperar-se molt, d' una comedia destinada á un teatro d' istiu, teatros, que com ja es sabut, poden esser comparats als toros d' hivern. A pesar d' aixó, esperávam molt més. Pero l' autor, lluytant entre sas naturals y bellas condicions de poeta dramátich, y la memoria del lloch y circumstancias, per las quals escribia, no ha sabut seguir determinadament un dels dos impulsos y ha violentat sa inspiració. En nostre concepte, aquest es lo capital defecte de que la obra se ressent, robant á cada una de sas parts aquella energia, aquella justesa, aquella potencia dramática que poseheix nostre autor. Per l' assumpto, y 'l fi proposat, la obra es tot un drama, pero un drama bó, interessant, y digne de esser compost ab tota calma, y desempenyat en un teatro sério ab tota conciencia, y per la impremeditació visible ab que ha sigut escrit, apuntant characters y fins situacions que despres no tenen son natural desenrotllament, allargantne d' altres, sols perque poden donar lloch á alguns acudits, lo drama torna á convertir-se á ratos en obreta sens pretensions que tan sols aspira á divertirnos. D' aquí resulta que ni l' autor, ni l' espectador se troban may á gust, y ván passant escenas y cau lo teló, sense que hagi rigut de cor, ni hagi pensat seriament, en lo desastrós, estúpit é irritant de una preocupació tan grave com la que domina en la isla de Mallorca. Repetim que valia la pena d' esser tractada ample y gravement; no li faltavan al autor, ni medis, ni valentía, com bé ho indican á pesar de lo dit, alguns curts passatjes de la obra més notables que los passatjes cómichs. Perque aquestos—y diguemho ja que la ploma ha vingut á insinuarho de passada—aquestos, no son de la corda del autor. No li

falta ingeni per trobá alguna frase, alguna ó algunas observacions, casi sempre de molta intenció, però sí, li falta pera concebir tota una situació còmica; que no es mateix anar enfilant chistes en un dialech ó combinar de cop una sèrie d'escenas que posin en ridícul lo caràcter humá, encara que 'ls personatjes no tingan un sol acudit. Lo senyor Ubach te lo camí indicat en altre direcció completament oposada; sent ab vivesa lo patetich, y penetra en lo cor; cuant no 's contenta en seguir aquet camí, bastant gloriós per cert, queda sols d'ell la destresa en teixí 'l dialech, y aquella precisió singular de sos versos, pero s' empenya inutilment en comunicar al públich una continuada hilaritat. Comparis per exemple, lo final de sa comedia, qu' imposa un moment lo silenci grave de la conmoció, ab la descripció de la cassera qu' ab tot y alguns tochs xistosos no acaba d'arrancar una plena rialla.

Escrit aixó, no hém de descendir á detalls. Nos resta sols dir, que la obra fou desempenyada magistralment, y que autor y actors foren cridats á la escena.

A. MORAGA.

NOVAS

 A heliografía que acompanya á aquest número es copia del quadro al oli *L' Anticuari*, obra delicadíssima plena de detalls y brillant colorit. Va ser esposada á Paris y cridá molt l' atenció d' aquell públich. Son autor lo distingit artista D. Anton Reynés, posseheix també relevants qualitats pera la pintura escenográfica y decorativa. Es germá del reputat escultor D. Joseph Reynés.

Ha baixat al sepulcre á Vilanova y Geltrú, lo dia 29 del present mes, l' autor d' *Una noya com un sol*, *La malvasia de Sitjes* y altres obras dramáticas no menos aplaudidas, D. Francisco de Sales Vidal; possehia bellíssimas qualitats que 'l feyan estimar de tothom. Era actualment alcalde de Vilanova.

Definitivament la societat catalanista que s' estava organisant á Valencia, s' ha constituit ab lo titol de *Lo Rat-Penat, Societat d' amadors de las glorias patrias de Valencia y son antich Realme*.

Forman la Junta Directiva los Srs. D. Vicens Boix, *President honorari*; D. Felix Pizcueta, *President*; D. Jascinto Labaila, *Vicepresident primer*; D. Joseph de Orga, *idem segon*; D. Constantí Llobart, *soci iniciador y fundador ab veu y vot en totas las juntas*; D. Joseph Olm, *Bibliotecari*; D. Antoni Vives Siscar, *Tresorer*; D. Francisco Vives Liern, *Secretari*; D. Manel Lluch Soler, *Vicesecretari*, y D. Rafel Ferrer Bigué, D. Eduard Escalante, D. Joaquim Balader, D. Manuel Carboneres, D. Joseph Bodrir, D. Francisco Vives y Mora, D. Manel Penella, *Vocals*.

Lo públich aplaudí molt y feu repetir la cansó catalana *Marina*, lletra de D. Mateu Obrador y música de D. Joseph Rodoreda, que cantá per primera vegada lo coró de Euterpe en l' últim concert del Tívoli. Per aquesta bellíssima cansó felicitem al Sr. Rodoreda, com també per haver obtingut á Montpeller una menció particular per la música d' una poesia catalana titulada *Lo cant del llatí*.

Lo conegut artista D. Victoriá Codina Lānglin ha obert ab molta acceptació á Londres una academia de Pintura y escultura, sent molt apreciats sos talents en aquella capital.

En la entussiasta y extraordinaria ovació que 'l públich tributá á

la Sta. Senespleu 'l dia de son benefici 's repartirén poesías en catalá dels joves poetas Srs. Valls y Vicens (Joseph y Agustí), Oms, Cascante y Masriera (Artur).

Los crítichs de Madrid han fet grans elogis de la estàtua de don Medart Sanmartí, *Lo soldat de Maraton*, ab que ha guanyat la pensió á Roma.

Hem rebut una carta de nostre amich D. Joseph Fiter é Inglés, demanantnos fessim constar que per mars va ser encarregat de la part literaria del «Album pintoresch monumental de Catalunya» que publica l' Associació catalanista d' excursions científicas, y que per circunstancias especials s' ha vist obligat á dimitir
Ho fem públich per sa satisfacció.

Se troba entre nosaltres lo distingit pianista y compositor D. Renieri Vilanova.

A fi de vulgarisar la noció técnica y práctica del art en sas diferents aplicacions suntuarias, mitjansant exposicions permanentas ó transitorias dels millors productes industrials-artístichs de tots temps y de tota lley; s' instalá á principis d' enguany l' *Associació Artístico-arqueológica barcelonesa*, generosament acullida per lo Centre de Mestres d' obras de Catalunya, la qual en breus mesos ha crescut fins á contar avuy passats de 160 vocals, tots personas recomanadas. en sa majoria aficionats ó possessors d' objectes antichs, qui ab gran cobdicia los adquiriren y conservan, prestant ara un auxili eficas á la naixent y benemérita Associació.

Plaunos poder llohar, com desde luego llohem de cor, un pensament que tants fruyts augura, inspirat de ver zel y patriotisme, sens intenció segona com massa voltas succeheix, ni per falagar passions ignobles, ni per explotar borts interessos, ni per fenyer recomanament, ni sisquiera per propi llustre y ensabonadura.

Alguns subjectes benvolents, molts d' ells acreditats per sa illustració, posició, independencia y honradés, sens diferencia de colors, que no entran en lo cosmopolitisme del art; sens palanca oficial ni d' altra mena; per son propi esforç y per una módica tributació que fa accessible 'l concurs de qualsevulla; acaba de celebrar una exposició de las que temporal y successivament per seccions se proposa fer, donant ab ella una mostra de sa valenta iniciativa, dels recursos que promet y de las esperansas pue ofereix.

Segons la máxima dels bons catalans, ni ha fet programas ni ha tocat bombos. *Comensem*, digueren sos iniciadors; y tan be comensaren, que ja donan fruyt.

Exposició de *joyas, miniaturas y esmalts*; quaranta exposants: prop de 400 objectes exposats: un mon d' art, fins avuy dia tancat en Barcelona, é ignorat de casi tota Barcelona. Esmalts importantíssims desde el segle xi ençá: miniaturas exquisidas, així en retratos histórichs y particulars, com en aplicacions las mes variadas: joyas á triar, desde las creacions del art románich, fins á lo mes nou de las industrias que encara donan aliment á las modernas, desde 'l collar dit dels Inquisidors, fins á las capsas, diademas, banos, polseras, arracadas, medallas y anells de nostres avis y avias; apart de un munt d' objectes d' ocasió, que sens encloure exactament dins lo quadro de la exposició, li servian de bell accessori: las pedras gemas grabadas, d' Empurias y d' altres antigas procedencias; los im-

premtats en paper de baixos-relleus de Karnach, las porcellanas de Sévres y de Saxonia; las enginyosas imitacions en mosaich de Trisculum y Pompeya; las vaxellas xinescas, francesas, italianas y catalanas; las figuretas, bolas y joguinas de diferents épocas y materias; los triats quadros del Sr. Sala; unas bonicas rajolas sevillanas morescas; un grop d'objectes marroquins que 's vengueren casi tots; una preciosa caixa de obra de tarsia; algun bonich llibre historiari, unas espasas y un quadro monetari, també per vendre, etcétera, etc.

Veus assí ab quins bons auspicijs ha donat sa primera volada, sa primera senyal de vida la *Associació artístic-arqueològica*; de la qual també nosaltres fem part ab ergull.

Congratulem-nos novament ab ella, desitjant no reculi ni vacili en la noble empresa que s'ha senyalat, sens importar-li mica la fredó del uns, lo vanitós menyspreu d'altres, ni la ignorant crítica de molts que no veyent mes lluny de son nás, ja's creuen que l'estudi de lo antich no serveix de res per lo que té d'arisch ó primitiu, com si no estessim cansats de discorre superficialment en tots afers; ja's figuran que la investigació de la vellura es ridídula ó reaccionaria, com si's tractés de restaurarla ó construir ab ella lo progrés modern; quan molt al contrari l'idea fonamental de la nova socieiat es assentar aytal progrés sobre la base de nocions seguras, que assenyaladament en assumpto d'art, requereix demostracions prácticas, gráficas, materials y auténtieas, com son totas las branques arqueològicas y monumentals per sí mateixas.

Com á resultat de la exposició se va á publicar un álbun fotogràfic de 25 láminas que compondrán lo millor presentat en ella, y costará sols 10 pessetas.

La Renaixensa queda autorisada pera rebre suscripcions.

En la impossibilitat de publicar íntegre per falta d'espai lo cartell pera 'l certámen literari d'enguany de la important *Asociación literaria de Gerona*, (any seté de sa instalació) publiquem las principals bases y la llista de premis.

Desde avuy fins al 15 d' Octubre serán admesas las composicions en la secretaría del jurat, plassa de la Independencia, 17, principal, las quals deurán ésser inéditas y originals. Cada composició anirá acompanyada d'un plech clos contenint lo nom del autor, y en lo sobre un lema que figurará també en la composició respectiva.

Lo dia 3 de Novembre se farà distribució de premis en acte públich llegintse las composicions poéticas premiadas.

La Associació 's reserva per un any, á contar desde 'l dia de la celebració del Certámen, la propietat de las composicions llorejadas.

Las composicions que no tenen senyalat l'idioma s'enten que poden serho indistintament en catalá ó en castellá.

Los premis son los següents:

Un escut de la provincia d'or y plata grabat y cisellat, al autor de la mellor poesia en castellá que canti 'ls atrevits y valents fets de la expedició de catalans y aragonesos contra turchs y grechs.

Una ploma de plata daurada, á la mellor ressenya histórich-descriptiva de las gloriosas imatges de Nostra Senyora del Collell y del Mont y de las capellas ahont se las venera en aquesta Diócessis ó de qualsevolga d'aquestas dos imatges y sa capella.

Un exemplar de las obras de Santa Teresa, á la mellor composició en vers catalá ó llemosí que ensalsi algun dels fets notables del pontificat de S. S. lo Papa Pio IX.

Un llessami real d' or, á la mellor poesia sobre algun fet notable de la provincia de Gerona anterior al present sigle.

Un brot de lloer de plata, al mellor treball en prosa sobre costums, fet notable ó fill ilustre d' aquesta ciutat anterior al sigle actual.

Un quadro al oli, al autor de la mellor biografia d' un pintor catalá anterior á est sigle.

Diploma de soci de mérit de la Económica Gerundense, lliure de gastos, y medalla que usan com á distintiu sos individuos, á qui escriga en castellá la mellor memoria d' interés históric ó d' actualitat referent á agricultura, industria ó comers d' aquesta provincia.

Una medalla de plata, á la més notable memoria histórica en prosa castellana sobre l' irupció dels alarbs á Cerdanya y reconquesta de la mateixa encontrada pirenaica per los cristians.

Una tulipa de plata, á la mellor poesia lírica.

Forman lo jurat los senyors D. Narcís Heras de Puig, *president*; D. Narcís Pagés y Prats, D. Celestí Ribera y Aguilar, D. Narcís Vinyas y Serra y D. Hortensi Bajandas y Montaner *secretari*.

Las bases y premis del *Certámen de la Verge de la Mercé*, que 's proposa celebrar enguany per tercera vegada 'l Colegi Mercantil son los següents:

Las composicions, que deurán ser inéditas y originals tindrán obció als premis, més abaix indicats, ab tal que sian presentats á la Secretaria del Jurat, carrer de Moncada 25, principal, avans de las dotze del 10 de Setembre.

Cada composició portará un plech clos contenint una contrassenya per medi de la qual desde 'l sentdemá de publicat lo fallo fins al moment de la distribució de premis, podrá l' autor acreditar sa propietat. Sobre 'l plech hi haurá 'l titol y lema de la composició á que pertanye.

Las composicions quedarán de propietat del Sr. Director del Colegi per l' espay d' un any.

Los premis son:

Una medalla d' or, al autor de la mellor poesia cantant las heróicas virtuts de la Germana de la Caritat.

Una abella d' or en forma d' agulla, á la millor poesia escrita precisament en catalá.

Un pensament de plata, al autor del mellor quadro dramátich de poca extensió propi pera representarse en un colegi.

Una flor natural ab un elegant llas, á la composició qual assumpto 's deixa al franch arbitre del poeta.

Una ploma de plata ab un llas d' or, á la mellor composició en vers ó prosa y en qualsevol de las llenguas catalana, castellana y francesa, sobre 'l tema: «Lo treball com á font de virtut».

Un quadro al oli, á la mellor noveleta de costums.

A escepció de las composicions obtants al premi segon y sisé poden las restants serho en catalá ó castellá.

La *Societat literaria de Sans* ofereix pera 'l Certámen que celebrará lo dia 24 d' agost, festa major d' aquella població, los següents premis:

Escribania de plata al que mellor canti la Patria; *Obras rimadas de Ramon Lull* á la millor composició sobre 'l martiri de S. Bartomeu ó en son defecte á la millor poesia relligiosa ó moral; *Pensament de plata* á una poesia d' assumpto lliure; *Ploma de plata* á una

memoria sobre l' Ateneo, etimologia d' aquest nom; *Lira de plata* á la mellor poesia lírica; *Obra d' escultura* á la mellor poesia amatoria, y *Quadro al oli* á un quadro de costums catalanas en prosa ó en vers.

Los treballs deurán ser enviats acompanyats del plech clos acostumat, avans del 16 d' agost, al Secretari, carrer de S. Joseph, número 8. Sans.

La societat *Niu Guerrer* també ofereix diferents premis humorístichs pera 'l certámen que celebrarà 'l 8 de Setembre, als assumptos següents:

A la poesia que reunint més condicions literarias fassi riure més. Al millor treball en vers que canti un fet sia ó no histórich. Al millor aplech de mentidas inéditas en diversitat de metros. A la poesia que mellor canti lo nas. Al qui fassi riure més explicant las sevas penas. A la mellor poesia que canti una lluyta de nostres antepassats. Al millor poemet curt y jocós. A la millor descripció en prosa d' un bateig pobre. A la mellor cansó del emblanquinador. A qui descriga més bé en vers la situació del peix en l' aygua y sas emocions al ser pescat; y á la mellor descripció, en prosa ó en vers, de las fatigas del viatjer.

Los plechs s' enviarán, fins al 25 d' Agost, al carrer d' Aribau, núm. 6, pis 1.

Forman lo Jurat los Srs. D. Eduard Aulés, *President*; D. Narcís Campmany, D. Rossendo Arús, D. Conrat Colomer, D. Francesch Clarassó; D. Joan Molas y D. Joseph Verdú, *secretari*.

En la important vila de Palafrugell s' ha inaugurat una societat ab lo títol de *Círculo Palafrugellense*, ab objecte de dar reunions literarias. Sabém que per la próxima festa major está organisant un certámen dont hi estarà dignament representada nostra literatura. Felicitem ab tot nostre cor als entussiastas fills d' aquesta catalanista vila.

En la última quinzena s' han estrenat ab bon éxit, á mes de la *Cua del xueta*, *Lo relloj de Montseny*, sarsuela en quatre actes dels Srs. D. Narcís Campmany y D. Joan Molas; *Lo mestre de minyons*, arreglo del castellá de D. Joseph Feliu y Codina, y *Un cas com un cabás*, pessa en un acte de D. Salvador Cort.

S' está repartint als Srs. Adjunts y s' ha posat á la venta lo tomo dels Jochs Florals d' enguany.

SUMARI

J. NARCIS ROCA.	Pide mas que un catalan.	49
A. BALAGUER Y MERINO.	Lo Carnestoltes á Barcelona en lo segle xvii.	54
J. BARTRINA.	Sobre una cansó infantil.	77
O. Y.	Las Arts en la Exposició de Paris.	81
M. GENÍS Y AGUILAR.	Zula.	91
JOAN SARDÁ.	Bibliografía.	95
J. MORAGA.	Teatres.	98
	NOVAS.	100

IMPRENTA DE LA RENAIXENSA.—1878